

KÖNYVTÁRI TÁJÉKOZTATÓ

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE

K i a d j a
az Országos Széchényi Könyvtár

2.évf.

7.szám

1956. július

Fedotcv, V.:

POSTAI KÖLCSÖNZÉS A JÁRÁSI KÖNYVTÁRBAN

"Tisztelt Elvtársak! Nagyon kérem Önöket, hogy küldjék meg számomra a következő könyveket: .., munkámhoz van rájuk szükségem."- kb. így kezdődnek azok a levelek, amelyek a novoszibirszki területen lévő kocskovi Járási Könyvtárba érkeznek.

Irnak az agronómusok és zootechnikusok, kolhozparasztok és a gép- és traktorállomás munkásai, tanítók és tisztviselők, a főiskolák és egyéb tanintézetek levelező hallgatói. A levél beérkezését követően röviddel elindul az olvasó címére a társadalmi-politikai, műszaki vagy tankönyveket tartalmazó terjedelmes küldemény. Így hajtja végre a dolgozók rendeléseit a Járási Könyvtár postai kölcsönzője, amely már évek óta igen jó eredménnyel dolgozik.

A Járási Könyvtár dolgozói már nem egyszer gondolkoztak azon, hogyan növelhetnék az olvasók számát és hogyan javíthatnák meg a könyvellátás munkájának minőségét. A járási művelődésügyi osztállyal karöltve tervet készítettünk a járás lakosságának könyvvel való ellátására. Új községi könyvtárak, letéti könyvtárak, könyvkölcsönző állomások létesítésével egyidejűleg elhatároztuk, hogy a járási könyvtárban postai kölcsönzést is nyitunk.

Eleinte az volt a tervünk, hogy főleg azokat a kolhozparasztokat és a falusi értelmiségieket azokat a képviselőket fogjuk ellátni könyvvel, akik olyan helységekből laknak, ahol nincs állandó könyvtár.

A postai kölcsönzés megnyitását alapos előkészítő munka előzte meg. A Könyvtár vezetője, A. P. Petuhov cikket írt a "Sztalinszkij Prizyv" című járási lapba, s ebben kifejtette, mi a szóbanforgó kölcsönzési forma jelentősége, előnye a lakosság könyvellátása szempontjából, s ismertette a levelező kölcsönzés szabályait. A helyi rádióban A. P. Petuhov és az olvasóterem vezetője, N. D. Lukasevszkaja, többször is tartottak előadást a levelező kölcsönzés propagálására. Ezenkívül a Könyvtár dolgozói telefonon beszélgettek több járási szervezettel, gép- és traktorállomással, kolhózzal, községi könyvtárral, s megküldték a jöelőre elkészített kérelmeket és a postai kölcsönzés igénybevételének szabályait.

Az eléggé hosszantartó szervezési munka után - mely 1951.végén vette kezdetét -, a Könyvtárba igen nagy számban érkeztek levelek a falusi értelmiség képviselőitől, kolhozparasztoktól és gépkezelőktől, melyben azt kérték, hogy vegyék fel őket a postai kölcsönzők sorába. Több ilyen olvasóval igen élénk levelezés kezdődött.

Z. F. Emec kolhozparaszt-asszony, a Kalinin mezőgazdasági artelj tagja 1952. októberében vette első ízben igénybe a postai kölcsönzést. Első levelében a következőket írta: "Kölhozunkban igen nagy számú az ifjúság, de az életünk unalmas. Az egyik komszomol gyűlésen azt a feladatot kaptam, hogy szervezzem meg a műkedvelő művészeti együttest. Felkerestem tehát a községi könyvtárt, de ott nem találtam használható anyagot. Kérem Önöket, hogy küldjenek számomra szindarabokat az Önök legjobb belátása szerint."

A kérés teljesítéseképpen a Könyvtár küldött néhány szindarabot, főleg kolhoztárgyú műveket. Emec elvtársnő rövidesen újabb levelet írt, s ebben azt közölte, hogy a színjátszó kör tagjainak igen megtetszett a "Nasztja Koloszova" című darab, s már meg is kezdték a próbákat. Most azt kérte, hogy pótlólag küldjünk dalgyűjteményt a műkedvelő művészeti együttes számára.

1952-ben 49 fő vette igénybe a postai kölcsönzést. Ez nem elégitette ki a kocskovi könyvtár dolgozóit. Arra a következtetésre jutottak, hogy az olvasók irodalommal való ellátását nem szabad függővé tenni attól, hogy lakóhelyükben van-e községi, kolhoz-, avagy másfajta könyvtár. Ily módon a postai olvasók számát sikerült kibővíteni. 1953-ban már 104 olvasóval rendelkezünk. Az év folyamán 613 könyvet adtunk kölcsön vidéki olvasóknak. Az 1954. évben 119 fő 630 könyvet kapott posta útján. 1955-ben ez az olvasók száma nem változott ugyan, de a kölcsönadott könyvek száma 853 példányra emelkedett. A kölcsönadott művek megoszlása: társadalmi-politikai irodalom: 327 természettudományos mű: 116, mezőgazdasági tárgyú könyv: 48, szépirodalmi mű: 97, egyéb: 265.

A társadalmi-politikai irodalom, a természettudományos és a mezőgazdasági irodalom iránt megnövekedett kereslet a könyvtár tájékoztató munkájának köszönhető. Az új tudományok könyvek beérkezéséről telefonon értesítjük az olvasókat, a könyvujdonságok jegyzékét csatoljuk a kiküldésre kerülő könyvekhez, a járási lap hasábjain rendszeres rovatot vezetünk "Könyvespolc" címmel.

A postai kölcsönzés keretében kiszolgált olvasók között

sokan vannak olyanok, akik levelező hallgatói a technikumoknak és a főiskoláknak. Így például a pedagógiai tanintézetekben és főiskolákon 40, a mezőgazdasági főiskolákon 15, stb. levelező hallgató van. Ezeknek a kérését külön figyelemben részesíti a Könyvtár...

Megjegyzendő azonban az is, hogy nem minden kérést tudunk kielégíteni. Sok könyv nem volt meg a könyvtár állományában. Ilyenkor elutasító választ kellett adnunk olvasóknak. A postai kölcsönző megnyitásának első idejében ez elég gyakran előfordult.

Az 1954-től 1955-ig terjedő időszak alatt a Járásai Könyvtár állománya jelentősen gazdagodott minden szakban. 1954 végén a Könyvtár vezetőjének, Petuhov elvtársnak kérésére a járási végrehajtó bizottság 10.000 rubelt folyósított könyvbeszerzésre. Ezért a pénzért a novoszibirszki Könyvtárellátónál és az ottani könyvesboltokban több mint 2.000 földrajzi, művészeti, mezőgazdasági és szépirodalmi művet, valamint főiskolai tankönyvet szereztünk be. 1955-ben a járási végrehajtóbizottság ismét kiutalt 2.000 rubelt a Könyvtár költségvetésének kiegészítésére. Ezért az összegért főleg tankönyveket vásároltunk a mezőgazdasági, pedagógiai és egyéb tanintézetek számára. Az utóbbi években elért állománygyarapítás lehetővé tette számunkra, hogy jelentősen megjavítsuk a lakosság könyvellátását és csökkentjük a tankönyvek és az egyéb irodalom iránt mutatkozó kérések visszautasításának számát. Végéredményben növekedett a postai kölcsönzésben résztvevő olvasók száma is.

A postai kölcsönzést a Könyvtár vezetője végzi. Az ezzel kapcsolatos ügykezelés teljes rendben folyik. A kérdőlapokat és az olvasók által beküldött levélbeli igényléseket összefűzzük és dossziékba helyezzük; nyilvántartást vezetünk a beérkezett levelekről. A beérkezett kérések és a visszautasítások nyilvántartása alapján elkészítjük a beszerzendő könyvek jegyzékét. Meghatároztuk a könyvek használatának idejét is: szépirodalom: 20 nap, /beleértve a szállítás idejét is/, tudományos irodalom: 30 nap. A küldemény elindításakor a postaköltséget a Könyvtár viseli, míg a visszaküldéssel kapcsolatos kiadások az olvasót terhelik.

A postai kölcsönzéssel kapcsolatos kiadásokat az irodai-gazdasági rovat terhére számoljuk el. A könyveket egyszerű keresztkötéses osomagokban küldjük.

1954-nen a Könyvtár a könyvek megküldésére 358 rubelt fordított, 1955-ben viszont már 650 rubelt.

A postai kölcsönzés szervezése körül sok nehézség van. Ezeknek leküzdésére el kell érünk azt, hogy a járási művelődésügyi osztály nagyobb figyelmet fordítson az olvasók kiszolgálásának erre a formájára.

1955-ben a kocskovi Járásai Könyvtár olvasóinak megoszlása a következő volt: kölcsönző osztály - 1129 fő, letéti könyvtár - 858 fő, olvasóterem - 630 fő, levelező kölcsönző - 112 fő. A lényeg természetesen nem az, hogy mennyit tesz ki az olvasók száma. Mindig azt kell szem előtt tartanunk, hogy emberekről van szó, akiknek tanuláshoz és munkájukhoz könyvre van szükségük.

Teplov, D. - Molodcova, L.:

FOKOZZUK A SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAKBAN A MŰSZAKI IRODALOM
PROPAGANDÁJÁT

Köztudomású, hogy a műszaki haladás egyik legfontosabb feltétele a jól szervezett műszaki tájékoztatás. A júliusi plenáris ülés határozatai kimondják: "Kötelezni kell a Szovjetunió állami új-technikai bizottságát, a Szovjetunió Tudományos Akadémiáját, a minisztériumokat és az intézményeket, hogy javítsák meg a tudományos és a műszaki tájékoztatás megszervezését, bővítsék ki a kapcsolatokat a külföldi tudományos kutatóintézményekkel, segítsék elő velük a tudományos és műszaki tapasztalatok kicserélését, s gondoskodjanak több külföldi műszaki irodalom beszerzéséről. Rendezni kell az újítók tapasztalatcseréjének megszervezését és meg kell javítani a minisztériumok, intézmények és vállalatok műszaki tájékoztató szolgálatát."

.....

Jelen cikkünkben megpróbáljuk bemutatni, hogyan áll a leningrádi szakszervezeti könyvtárakban a műszaki irodalom propagálásának kérdése és megpróbáljuk feltárni a meglévő hiányosságokat, felvázolva a hibák kiküszöbölésének útját.

x

Leningrádnak igen kiterjedt szakszervezeti könyvtárhálózata van, a legkülönbözőbb nagyságu könyvtárakkal. A hálózathoz tartoznak a Művelődési Paloták és Művelődési Házak nagy könyvtárai - például a vüborgi Művelődési Ház könyvtára, a Kirov, illetve Gorkij Művelődési Paloták könyvtárai -, valamint a területi szakszervezeti bizottságok letéti könyvtárai. A szakszervezeti könyvtárak zömét vállalatok üzemi bizottságainak könyvtárai alkotják. Feladatukat, munkamódszerüket, az olvasók létszámát illetően ezek a könyvtárak tulnyomórészt egyformák, bár működésük köre erősen változik, aszerint, hogy milyen nagyságu a vállalat, amelynek szolgálatában állnak.

Leningrádban és a leningrádi területen jelenleg 480 szakszervezeti könyvtár van, ezek közül 359 az üzemekben és a gyárakban, a munkásklubokban és leningrádi művelődési házaiban, 121 könyvtár pedig a terület különféle járásaiban működik. A könyvtárak állomá-

nya együttesen 6,731.764 kötet /az adatok 1955 végéről származnak/.
.....

A szakszervezetekben folyó könyvtári munka fellendítésének egyik legfontosabb feltétele a szakszervezeti könyvtárosok politikai és szakmai képzettségének emelése. Ezzel kapcsolatban célszerűnek látszik a Leningrádi Szakszervezeti Főiskola keretén belül a levelező oktatás bevezetése, mely a már létező könyvtári tanszék alapjaira épülne fel.

Meg kell azonban állapítani, hogy gyakran még azok a könyvtárosok sem tudják eredményesen propagálni a műszaki irodalmat, akik bizonyos általános és könyvtárási szakképzettséggel rendelkeznek. Ennek oka az, hogy nem ismerik a technika alapelemeit. Jelentősen meg kell tehát javítani a könyvtárosok politechnikai oktatását. Eből a célból különféle tanfolyamokat, előadásokat, konzultációkat, tanulmányi kirándulásokat kell szervezni az oktatás egyéb formáit is fel kell használni. Erre Leningrádban különösen jó lehetőségek vannak.

A könyvtár eredményes munkájának alapvető előfeltétele a helyes állománygyarapítás. Jelenleg Leningrád valamennyi szakszervezeti könyvtára szerződéses viszonyban áll a könyvtárellátóval, melynek segítségével rendszeresen tudják gyarapítani könyvállományukat. A könyvtárellátó adatai szerint az 1955. év 9 hónapja alatt a szakszervezeti közmuvelődési könyvtárak 374.580 könyvet szereztek be. Ezek közt 39.378 műszaki könyv volt, ami 10,5 %-nak felel meg. A III. negyedévben a műszaki könyvekkel való ellátás némileg javult. Hogy a könyvtáraknak műszaki könyvekkel való ellátása itt-ott még akadozik és nem zökkenőmentes, annak oka abban keresendő, hogy az ipar egyes ágaira vonatkozóan kevés könyv jelent meg. De a könyvtárosok olykor szem elől tévesztik a Tudományos és Műszaki Propaganda Leningrádi Házának kiadványait, amelyek nem kaphatók a könyvtárellátónál és éppen ezért sok könyvtárban nem találhatók meg.

A múltban az az érdekes szokás divott Leningrádban, hogy a szakmai kiadók kiadói tematikai tervét megvitatták a könyvtárakban rendezett olvasó-ankétokon. Ma azonban az a helyzet, hogy a könyvkiadók nincsenek elég szoros kapcsolatban a könyvtári dolgozókkal, s nem veszik figyelembe a könyvtárosok kívánságait. Pedig jó lenne például, ha a Könyvüipari Kiadó meghallgatná a "Vörös Fonál" Kombinát könyvtárosainak hangját, akik rámutatnak arra, hogy szinte teljesen hiányoznak a cérnagyártásra vonatkozó újabb könyvek. Az Állami Energiaipari Kiadónak figyelembe kellene vennie a könyvtárak állandó panaszát, hogy nincsen elegendő népszerű és tájékoztató jellegű /kézikönyv-jellegű/ irodalom a rádiótechnika területéről. Ilyen példát sajnos, nem keveset lehetne említeni.

Ugyanakkor azonban, amikor nagy hiány mutatkozik a legújabb műszaki könyvekben, számos szakszervezeti könyvtár még az utóbbi időkig is, nyögött az elavult műszaki irodalom nagy feleslegei alatt. Helyesen járt el a Sztálin Gyár könyvtára, amikor állomá-

hyát a mérnökökből és a műszaki dolgozókból álló szakemberekkel vizsgáltatta meg és megszabadult a felesleges ballaszttól.

Külön ki kell térnünk a műszaki könyvekre vonatkozó bibliográfiaikkal való állománygyarapítás kérdésére. Egészen az utóbbi időkig még egyes nagyobb könyvtáraink sem értékelték kellőképpen ezeknek a kézikönyveknek és segédeszközöknek a jelentőségét...

Mint tudjuk, az olvasók ellátásának szempontjából igen fontos szerepét töltenek be a **k a t a l ó g u s o k**, amelyek a könyvállomány gazdagságát tárják fel az olvasók előtt. Egyes könyvtárak /a vüborgi Művelődési Ház könyvtára, az Iljics Művelődési Ház könyvtára, stb./ jó katalógusokkal rendelkeznek, és nagy erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy a katalógusokat a megfelelő színvonalon tartsák. Ugyanakkor azonban sok leningrádi szakszervezeti könyvtárban a katalógusok sok kívánnivalót hagynak maguk után. Számos könyvtárnak egyáltalán nincs szakkatalógusa, vagy ha van is, ezek a katalógusok nincsenek megfelelő állapotban és sok bennük az elavult irodalom.

A "Könyvtári osztályozási táblázat mintakatalógusok és a közművelődési könyvtárak nyomtatott katalóguscédulái részére" című munka megjelenése olyan kézikönyvet ad a könyvtáros kezébe, amely megkönnyíti a szakkatalógus felállítását. Ugyanakkor hangsúlyoznunk kell azt is, hogy a könyvtáraknak komoly módszertani segítséget kell nyújtani a műszaki irodalom osztályozásának helyes végrehajtásához. Világos például, hogy a "Szkorohod" gyár könyvtára nem elégedhet meg azzal az egyetlen szakcsoporttal, amit a "Könyvtári osztályozási táblázat" biztosít a bőripari termelés számára. De nem állnak rendelkezésünkre részletesebb kézikönyvek a műszaki irodalom osztályozására vonatkozóan. Különösen rosszul fest a helyzet a bibliográfiai kartotékok szempontjából, amelyeknek főtartalmát köztudomásúan olyan folyóiratcikkek képezik, amelyeknél összehasonlíthatatlanul részletesebb rendszerezésre /szakozásra/ van szükség. Abban a bibliográfiai kartotékban például, amelyet a Kirov Művelődési Palota könyvtára vezet, a "technika" főosztály egyes szakcsoportjai több mint 100-150 cédulát foglalnak magukban. Ilyen körülmények között nyilvánvalóan felvetődik a tárgyszó-katalógus szükségessége, mint olyan segédeszköz, mely az olvasóknak a részletkérdésekre vonatkozó igényét van hivatva kielégíteni /nem szabad elfelejtenünk, hogy a technikára vonatkozó kérések jelentős része éppen ilyen jellegű/.

Az olvasók kiszolgálásának további javítása végett egybe kell hangolni a vállalatok **s z a k s z e r v e z e t i** és **m ű s z a k i s z a k k ö n y v t á r a i n a k** munkáját. Az elmúlt 25 év alatt már több kísérlet történt arra vonatkozóan, hogy megpróbálják e két könyvtár munkáját koordinálni. Voltak például olyan javaslatok, hogy a teljes műszaki irodalmat a vállalat műszaki szakkönyvtárában összpontosítsák és kísérletet tettek annak bizonyítására is, hogy e két könyvtár teljes egybeolvasztása elengedhetetlenül szükséges. A kérdés reális mérlegelésével és az olvasók érdekeinek szem előtt tartásával, fel kell vetnünk az üzemben működő műszaki és szakszervezeti könyvtár munkája általános koordinálásának problémáját. Az összehangolásnak ki kell terjednie minden irányban, te-

hát a bibliográfiai-tájékoztató apparátus létrehozásának, az olvasók felvilágosításának és különösen a tömegrendezvények lebonyolításának irányában is.

Minden könyvtár fontos feladata az, hogy rendszeresen tájékoztassa az olvasóit az újonnan érkezett könyvekről. Több közművelődési jellegű szakszervezeti könyvtár /például a "Vörös Fonál" kombinát könyvtára, stb./, eredményesen alkalmazza erre a célra az üzempben megjelenő sokszorosított kiadványokat, sőt egyes könyvtárak, /igy például a Kirov Művelődési Palota Könyvtára/ hozzálátott nyomtatott tájékoztatók kiadásához. Sajnos azonban távolról sem mondhatjuk, hogy minden könyvtár elegendő erőfeszítést tesz ebben a kérdésben; sok könyvtárban még az új szerzemények rendszeresen megújított kiállításai is hiányoznak. Nem használják fel kellőképpen az olvasók tájékoztatására a rádiót, a faliújságot, kevés bibliográfiai szemlét tartanak a könyvújdontságok ismertetésére.

A szakszervezeti könyvtárak módszeres központja a Szovjetunió Szakszervezeti Központi Tanácsa leningrádi Szakszervezeti Főiskolájának könyvtár tudományi és bibliográfiai tanszékén kívül a vüborgi Művelődési Ház Könyvtára. Ebben a Könyvtárban olyan nagyszerű szakemberek dolgoznak, mint például E. A. Sztratanovszkaja, B. Sz. Barsej és mások; a Könyvtár megérdemli, hogy munkáját alaposan tanulmányozzák és a sajtóban beszámoljanak róla. Jelenleg igen érdekes munkát kezdett a vüborgi Művelődési Ház a műszaki könyvek ajánló bibliográfiájának terén, s egész sor bibliográfiai segédeszközt adott közre. A vüborgi Művelődési Otthon könyvtárának kiadványai meghatározott olvasókatégoriákhoz szólnak. Így például a fő szakmák negyedik és ötödik képesítési kategóriájába sorolt fiatal munkások számára ajánló bibliográfiákat állítottak össze az ipar alapjainak elsajátítása végett. Ezeket a jegyzékeket az olvasók otthoni használatra is megkapják kis utmutatóval /emlékeztetővel/ kiegészítve arra vonatkozóan, hogyan kell olvasni a műszaki könyveket; ezenkívül megkapják a könyvtár és a vüborgi Művelődési Otthon műszaki kabinetje által szervezett konzultációk időbeosztását. A könyvtár bibliográfiai munkájában tekintélyes helyet foglal el a teremtés ujtói tapasztalatainak propagandája...

A szakszervezeti könyvtárak nagy figyelmet fordítanak a műszaki könyvek tömeges propagálására.

Nem egy példát hozhatunk fel arra vonatkozóan, hogy milyen nagyszerű tömegrendezvényt szerveztek a szakszervezeti könyvtárak egyrészt önállóan, másrészt egyéb népművelési intézményekkel karöltve. Véleményünk szerint helyesen jár el az "Elektroszila" gyár Iljics Művelődési Otthonának könyvtára, amikor könyvkiállításokat szervez azoknak a találkozóknak az alkalmából, amelyeket a műszaki kabinet kezdeményez hetenként egyszer, mindig a szerdai napon. A kiállításon ügyeletes könyvtáros van jelen, s beszél a könyvekről, elintézi a könyvtárba való beiratkozást és azonnal kiadja az érdeklődőknek az általuk kért anyagot. A könyvtár kiállításokat szervezett például a következő témák bemutatására: a felület minőségének hatása a gépalkatrészek használati sajátosságaira; a legújabb fémforgácsológép-konstrukciók, stb.

Az utóbbi időkben intézkedés történt a szakszervezeti könyvtárak munkájának megjavítása végett, különösen a műszaki könyvek propagálásának fokozása érdekében. A szakszervezetek területi tanácsa szemináriumot rendezett a könyvtárosok számára; ezen a szemináriumon 250 fő vesz részt. A szóbanforgó szeminárium programjában igen nagy helyet szentelnek a műszaki könyvek bibliográfiájával és a könyvek propagandájával kapcsolatos kérdéseknek. Megbeszélést tartottak a műszaki könyvekkel való foglalkozás terén szerzett tapasztalatok ki-cserélésére.

Mindez azonban nem elegendő. Döntő módon meg kell javítani a műszaki irodalom propagandáját a szakszervezeti könyvtárakban és egyeztetni kell tevékenységüket a műszaki szakkönyvtárakkal. Intézkedést kell tenni a szakszervezeti könyvtárak anyagi bázisának megszilárdítására.

A legrövidebb időn belül módszertani utmutatásokat kell kiadni a műszaki könyvek bibliográfiájára, a műszaki könyvek tömeges propagálásával foglalkozó kérdésekre, a műszaki irodalom osztályozására vonatkozóan.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XX. Kongresszusának határozatai által fellelkesítve, a leningrádi szakszervezeti könyvtárak kollektívái minden tőlük telhetőt megtesznek, hogy becsülettel helytálljanak az előttük álló fontos feladatok megoldásánál.

= Bibliotekar', 1956. 3.sz. 19-21.lap.

De Felice Olivieri Sangiacomo, Laura:

AZ EGYETEMI INTÉZETEK KÖNYVTÁRAINAK KÖZPONTI KATALÓGUSA

Gyakran tárgyalt probléma az egyetemi központi könyvtár és az egyes egyetemi intézetek könyvtárainak egymáshoz való viszonya. A kérdés szoros kapcsolatban van különleges, történelmi jellegű tényezőkkel, gyakorlati didaktikai követelményekkel, meghatározott helyi adottságokkal, s ezek gyakran erősebbek minden elhatározásnál, minden tervnél. Ez az oka annak, hogy mint azt a magunk és más országok tapasztalatai mutatják, nincs lehetőség egységes és határozott megoldásra.

Az a vélemény, hogy a koordináció elengedhetetlen a központi egyetemi könyvtár és az egyes intézeti könyvtárak között, egyre inkább általános lesz. De szerintünk ezt csak a részletekbe menő megegyezések alapján lehet megvalósítani, amint azt Mazzaracchi dr. világos előadása is megmondotta. Olyan megegyezésekre van szükség, melyeket mindkét oldal részletesen tanulmányoz, megvitát és végül elfogad; e megegyezéseknek tekintettel kell lenniük a helyi adottságokra, az egyes egyetemek jellegére és orientációjára.

Az egyetemen meglévő könyveknek a különböző intézetekbe való decentralizációja, amely pedig a fejlődés és a tudományos kutatás modern szakosodásának elkerülhetetlen következménye, bizonyos nehézségek és kár okozója. Nem szükséges bizonyítani, hogy az egyetemi központi könyvtára az a szerv, amely leginkább hivatott ezek elhárítására; - olyan valóság ez, mely a gyakorlatban is széles körben érvényesül és a tények ragyogóan be is bizonyították. Mindennapos dolog, hogy az egyetemi intézetek igazgatói a központi könyvtár személyzetéhez fordulnak és kérik technikai tanácsukat és pozitív segítségüket, mert saját könyvtárukban a helyzet kibogozhatatlanná és teljesen zavarossá vált; kérik, hogy segítsenek a helytelenül leltározott és katalógizált anyag újrendezésében, a katalógusok kijavításában és használhatóvátételében.

Az egyetem központi könyvtárának jóindulatu alkalmi segítsége mindenesetre jelentős és elismert előnyt jelent egyetemi könyvtáraink helyzetének egészében, de, sajnos, nem vezet pozitív és főleg végleges eredményekhez, viszont az erőik nem gazdaságos elforgatásával jár.

Felmerül tehát az a kívánság, hogy nálunk is, más országokhoz hasonlóan - főleg Amerikában és Hollandiában - az egyetem központi könyvtára szabályosan és módszeresen nyújtson segítséget az intézeti könyvtáraknak, hogy így a különböző könyvgyűjteményeket helyesen

katalogizálják. E segítségben természetesen nyoma sincsen semmi lényegbevágó és igazgatási befolyásolásnak. Az intézeti könyvtárakat rendszeresen az intézet alkalmazottai kezelik, akiknek nincs meg a kellő technikai felkészültségük, s így a könyveket igen gyakran tökéletlenül szakozzák és írják le, aminek az a következménye, hogy ezek könyven elkallódnak, vagy a könyvtár gyakorlatilag használhatatlanná lesz.

Ezen a téren is érvényesül a munka ésszerű specializálódásának modern követelménye, s ez ellen kár nélkül nem szegülhet semmiféle féltékeny konzervativizmus.

Általában különösebb ellenvetés nélkül elfogadják, hogy az egyetem központi könyvtára adjon technikai segítséget a katalogizálásban és a könyvanyag rendezésében az intézeti szakkönyvtáraknak, azonban az egyetemi könyvtárak könyvtárosai és az intézetek igazgatói is nehezebben fogadják már el azt a gondolatot, hogy a különböző intézetek könyvállományáról készített központi katalógust az egyetem központi könyvtára általános katalógusa mellett állítsák fel.

Vita tárgyát képezi, hogy van-e haszna valóban és szükség van-e központi katalógusra; van, aki azt állítja /Hartmann: Das Problem der Institutsbibliothek, 1939/, hogy azok az előnyök, melyek egy ilyen katalógusból származnak, végeredményben igen csekélyek ahhoz a munkához viszonyítva, amit ez igényel.

Az intézeti könyvtárak olyan központi katalógusának jelentősége, melyet az egyetem központi könyvtára állít össze és a közönség számára saját könyvtári katalógusa mellett állít fel, szerintünk különösen abban a tényben van, hogy ennek révén számba lehet venni és le lehet írni olyan értékes könyvtári anyagot, mely gyakran tökéletlenül és nem megfelelően van feldolgozva. /Ugyanis a feldolgozás kizárólag a tulajdonos intézet használatára készül technikailag meg nem felelő személyzet által./

A közönségnek kiállított katalógus a hivatalos katalogizálási szabályzat szerint készült, nyilvánvalóan a benne feldolgozott könyvállomány megőrzésére.

Egyébként nyilvánvaló és bizonyításra nem szorul, hogy az egyetem egészséges könyvbeszerzési politikája szempontjából mennyire hasznos tájékoztató és koordináló eszközt jelent a teljes áttekintés az intézetek könyvállományáról.

Ugyanaz a mű meglehet, és gyakran szükséges is, hogy meglegyen egyidőben a különböző intézetekben és az egyetem központi könyvtárában. De bár ezt senki sem tagadhatja és vitathatja, mégis nyilvánvaló, hogy gyakran elvetnék vagy későbbre halasztanák bizonyos drága könyveknek több példányban való beszerzését, mikor az nem feltétlenül szükséges, s ezzel olyan megtakarítást érhetnének el, mellyel az egyetem tudományos gyűjteményét más oldalról lehetne gazdagítani. Kiegészülő és gazdaságos könyvvásárlási tervet az egész egyetem keretein belül nem lehet másképpen elkészíteni és megvalósítani, csak ha rendelkezésre áll az egyes intézmények gyűjteményeiről készített teljes és napra kész központi katalógus.

Az ellenvetés, melyet a szakkönyvtárak központi katalógusának haszna ellen felhoznak, elvi ellenvetés. Azt állítják, hogy az intézetek könyvtárai kizárólag praesens könyvtárak, melyekben az összes meglevő könyvnek kizárólag az intézetben folyó oktatás és kutatás szolgálatára kell állni.

Egy központi katalógus, mely az egyetem központi könyvtárának látogatóit felvilágosítja, hogy milyen művek vannak meg az egyes intézetek könyvtáraiban, magával hozná, hogy gyakran megjelenének az intézeti könyvtárakban kölcsönzés céljából az ott folyó kutatásban részt nem vevő egyének, s ezzel az intézet oktatóit és tanulóit tanulmányaikban akadályoznák.

Ez ellen az ellenvetés ellen igen tekintélyes hangok hangzottak el és ellentmondanak ennek azok a jó eredmények is, melyeket néhány amerikai és hollandiai egyetemen értek el.

Az egyetemek intézeti könyvtárainak nagyfoku specializálódásuk folytán egyedül van meg a lehetőségük arra, hogy a tudományos kutatás számára a ritka és fontos könyveket összegyűjtsék és gyűjteményüket állandóan korszerűsítsék, részben helyesen megválogatott vétel, részben az oktatószemélyzet útján létrejött csereviszony útján. Ezeknek a könyvtáraknak nem szabad és manapság már nem lehet kivonni magukat a nyilvános szakkönyvtárak különböző kötelezettségei alól.

Az intézetben folyó speciális tanulmányoknak mindenben előnyt kell biztosítani. De emellett lehetővé kell tenni - ha szűk határok között és megfelelő szabályzatok alkalmazásával is - hogy a könyveket akár az intézeti könyvtárban magában, akár a központi egyetemi könyvtárban más kutatók is használhassák, akkor is, ha a tudomány más területén dolgoznak.

Egy egyes rendszer, mely rövid időre átengedi a kért műveket a központi egyetemi könyvtárnak, vagy az olvasást csak a helyszínen engedi meg, ha a könyvek az intézetben folyó tanulmányokhoz éppen nélkülözhetetlenek, esetleg mikrofilm-másolatban teszi hozzáférhetővé a szükséges kivonatokat és cikkeket, rendszeren kielégítené az igényelőket, s emellett állandóan rendelkezésre állnának a könyvek anélkül, hogy az intézeti kutatómunkában súlyosabb kiesést okoznának.

Azt is felhozzák a központi katalógus ellen, hogy a központi könyvtár látogatóinak igen kevés haszna származnék a közös katalógusból, mivel az intézetnek gyakran csak kevés könyvtári személyzete van, az intézetek csak rövid időre vannak nyitva, a szünetekben pedig hosszú ideig zárva tartják őket. Ezek a nehézségek esetlegesek és megfelelő intézkedésekkel elháríthatók, de semmiképpen sem csökkentik a szakkönyvtárak központi katalógusának dokumentatív értékét.

E ponton tisztázni kell, hogy szükség van-e arra, hogy a közös katalógusban azok a szakkönyvtárak is szerepeljenek, melyek már igen jelentős állománnyal rendelkeznek, eléggé ismertek és olyan sűrűn látogatottak, akár a nyilvános könyvtárak.

Általában ez az eset áll fenn a nagy kari könyvtárak és ama intézeti könyvtárak esetében, melyek az idők folyamán bizonyos autonómiát szereztek maguknak és annyira gazdagították könyvállományukat,

hogy maguk is ki tudják elégíteni olvasóikat anélkül, hogy a központi könyvtárhoz vagy a többi intézeti könyvtárhoz kellene fordulniok segítségért.

E könyvtárak esetében inkább arra van szükség - mint azt Aldo Ferrabini professzor, az Olasz Könyvtárak Központi Katalógusa igazgatótanácsának elnöke ajánlotta, - hogy ezek a könyvtárak közvetlenül vegyenek részt az Olasz Könyvtárak Központi Katalógusában.

Melyek azok az okok, melyek nálunk hátráltatták az egyetemi intézetek és a központi egyetemi könyvtár központi katalógusának felállítását?

A közönség számára nyitva nem álló szakkönyvtárak szabályzata, melyet az 1909. áprilisi 223.sz. rendelettel hagytak jóvá, már kötelezővé tette az egyetemi intézetek számára, hogy a szerzők szerinti betűrendes katalógus céduláiból kettőt készítsenek és ebből egyet küldjenek meg az egyetem központi könyvtárának. Ezt a rendeletet azonban - kevés dicséretreméltó kivételtől eltekintve - nem hajtották végre, nem mintha feleslegesnek tartották volna - amint azt egyesek valóban állították is - hanem személyzet hiányában, hely hiányában és általában az eszközök hiányában.

Ha ma meg akarjuk kezdeni az egyetemeken a központi katalógus készítését, annyit jelent, mint ugyanezekkel a nehézségekkel szembenézni; azt is jelenti, hogy legelőször is revideálni kell az egyes intézetek állományának mibenlétét és a katalógusok állapotát.

Mint hogy általában technikailag felkészületlen s inkább tudományos kutatásra, mint a látszólag unalmas és lassu könyvtári munkára alkalmas emberekre bízták az intézeti könyvtárakat, ezek katalógusai gyakran nem folyamatosak, hibás módszerrel készültek, olyan hiányosságokat mutatnak, hogy még azon az intézeten belül is csak nehezen használhatók, melyek számára készültek.

Egy központi katalógus tervének megvalósítása előtt elengedhetetlen az intézetek katalógusainak módszeres revíziója, elsősorban abból a szempontból, hogy vajon az állomány teljesen fel van-e benne tüntetve, és a könyvek valójában a katalógusban szereplő raktári számok vannak-e.

Az ilyen revízióra sok intézetben hiányzanak a lehetőségek és a megfelelő eszközök. Ezt az összetett feladatot nem tudná más megoldani, mint a központi könyvtár, mely rendes és rendkívüli személyzetének szakértelmére támaszkodhat, rendelkezésére állnak a megfelelő bibliográfiai segédeszközök és biztosítani tudja - megfelelően kidolgozott munkatervével - a munka helyes koordinációját és takarékos felhasználását.

Örömmel utalok itt arra a tervre, hogy fel szándékozzák állítani a római egyetem bölcsészeti kara könyvtárainak központi katalógusát a Biblioteca Alessandrinában. Ezt a tervet Franco Bartoloni, a római egyetemen a palaeographia rendes tanára - akinek bibliográfiai és könyvtártechnikai tudását mindnyájan jól ismerjük - benyújtotta a római egyetem bölcsészeti tanácsához és sikerült elérnie, hogy egy tanulmányi bizottságot nevezzenek ki, amely szinte egyhangulag a terv mellett nyilatkozott.

E terv szerint a katalógusok egyesítésének munkáit a Biblioteca Universitaria Alessandrinában központilag szándékozunk elvégezni, már amennyiben a munka természete azt megengedi.

A terv természetesen előírja a kar intézeti könyvtáraiban készült katalógusok előzetes revízióját s a könyveknek a helyszínen történő állományrevízióját. E revízió egyúttal a könyvek gyors felbecsülését is lehetővé teszi, s módot ad a katalógus esetleges hiányainak kiegészítésére. Nem vonatkozik azonban a katalóguscédulák kijavítására és egységesítésére, ami igen hosszú időt és sok munkát kívánna.

A katalógusok egységesítésének munkája, ha a revíziót az említett értelemben és határok között végezzük el, a következő két fázisban történne:

1/ az egyesítendő katalógusokról fényképmásolatokat készítettünk nemzetközi méretű katalóguscédulákra,

2/ át kell dolgozni magukat a katalóguscédulákat, hogy a kollektív katalógus szükséges egységességét elérjük; persze itt alkalmazkodunk - a lehetőségek szerint - a hivatalos katalogizálási szabályzathoz.

A katalóguscédulák előzetes lefényképezése sokkal gyorsabb és biztosabb mód, mint a kézi másolás; azonnal a közönség rendelkezésére bocsátható a különböző gyűjtemények teljes anyaga - bár a kérdés minden részében még nincs tisztázva -, az egyetemi könyvtárnak pedig megvan a lehetősége, hogy a saját székhelyén együttesen végezze el az egyes katalóguscédulák revízióját a birtokában levő bibliográfiai segédeszközök segítségével. Természetesen kivételt képeznek azok az esetek, mikor az illető intézetben a helyszínen van szükség bizonyos könyvanyag közvetlen revíziójára.

A tervezetnek végeredményben az a célja, hogy összegyűjtse és a lehető legrövidebb időn belül nyilvános használatra bocsássa a tervünkhöz csatlakozó intézetek birtokában levő könyvek jegyzékét egy olyan ideiglenes katalógusban, melynek használatánál lehet, hogy fordulnak elő hibák és bizonyos esetekben bizonytalanságok is lesznek, de vitathatatlan haszna is lesz. Az egyes katalóguscédulák revíziója egy második fázisban történne, csoportonként dolgoznánk fel a cédulákat, magukon a fényképmásolatokon jelezve a szükséges javításokat, s a munka befejezése után ezeket azonos formátumú, géppel irt lapokkal helyettesítenénk.

Jelenleg, míg a tanulmányi bizottság végső döntését várjuk, az egyetemi könyvtártól az egyes intézetek rendelkezésére bocsátott önkéntes és e célra különlegesen kiképzett személyzet segítségével az állomány és a katalógusok revízióját végezzük, amit a katalógusok egységesítési munkájához feltétlenül szükséges előzetes munkának kell tekinteni.

A palaeográfiai intézet könyvtárának kifogástalan katalógusa, mely a bölcsészeti kar egyesített katalógusának alapját fogja jelenteni, már elkészült és kész a lefényképezésre.

A filozófiai könyvtár katalógusa, mely 18.000 katalóguscédulát tartalmaz, s melyeket a hivatalos címleírástól némileg eltérően fo-

galmaztak meg, de alapjában világosan és egységesen, most áll revízió és kiegészítés alatt; ezt a munkát a Biblioteca Alessandrina egy hozzáértő önkéntes tagja végzi. Jelenleg a filozófiai intézet által nemrég megvásárolt Giovanni Gentile-féle könyvtárból származó anyagot dolgozzák fel.

Az előzetes revíziós munkát egyidejűleg számos katalógusra ki lehetne terjeszteni, ha megfelelő anyagi fedezet állna rendelkezésre e rendkívüli kiadások fedezésére. A munkát olyan személyek végezhetnék el, akiket az állami könyvtáraknál rendezett tanfolyamokon képeznének erre ki. A katalóguscédulák javítási munkálatait az egyetemi könyvtár katalógizáló osztályának szakemberei végezhetnék el.

Természetesen az intézetek katalógusainak egységesítésére fordított munka sohasem érné el teljesen a célját, ha nem terjedne ki az újonnan beszerzett könyvekre is. Ezért szükség van annak a biztosítására, hogy az egyes egyetemi intézetek új szerzeményeinek katalógizálásában meglegyen az egységesség és megfelelő időben készüljön el. Az egyetemi könyvtár technikai tanácsai alapján, esetleg közvetlen segítségével, megfelelően kiképzett személyeknek kell e katalógizálást elvégezni.

Ami az összes egyetemi intézmények által újonnan beszerzett könyvek központi katalógizálását illeti, szerintem további komoly probléma, mivel ez a központi könyvtár számára állandó jellegű feladatot és megfelelő anyagi eszközökkel fenntartott összetett szervezetet igényel.

Remélem, hogy erről a témáról majd beszélhetek még könyvtáros-társaim előtt, amikor az első pozitív eredményekről fogok beszámolni, melyeket a római egyetem bölcsészeti kara intézeti könyvtárainak katalógusain végzett egyesítési munkánkban elértünk.

= Accademie e Biblioteche d'Italia, 1954. 5-6.sz. 462-466.1.

Kingery, Robert E.:

KÖNYVKÖTÉSZEZET A KÖNYVTÁRBAN

/Szemelvényes fordítás./

.....

Ha az idevágó irodalomban utánanézzünk, néhány egészen kategórikus választ találunk kérdésünkre. J. T. Gerould, a college-könyvtárakkal kapcsolatban ezt állapítja meg: "Könyvkötészet felállítását nem tartjuk ajánlatosnak. Rendkívüli körülményektől és igen nagy könyvtáraktól eltekintve, egyfelől kevesebb költséggel jár, másfelől pedig jobb eredményt érünk el, ha a munkát házon kívül végeztetjük."^{1/} Wheeler és Githens pedig ezt mondja: "Egész határozottan óva intünk mindenkit attól, hogy a nyilvános könyvtárban teljes könyvkötészetet létesítsen, kivéve azokat az igen nagy intézményeket, ahol a különleges munkák nagy mennyisége nem teszi ezt indokolttá". Ezzel szemben a New-York Historical Society /New Yorki Történelmi Társaság/ 1930-ban engedett "a könyvkötészet felállítását után érzett régi váagnak"^{2/} s még 1948-ban is lelkesedéssel beszélt a Wesleyan arról a könyvkötészezetről, amelyet 1934-ben létesített.^{3/}

.....

Történelmi szempontból tekintve, ha figyelembe vesszük a könyvtárak számának az utóbbi harminc esztendőben való rohamos növekedését, az általunk feltett "általános kérdésre" már részben meg is kapjuk a feleletet abban a tényben, hogy a legtöbb könyvtár nem látta indokoltnak saját könyvkötő-üzem felállítását, hanem a könyvkötés terén az illető iparágra hagyatkozott.

Viszont A. L. Bailey tiz előnyét sorolja fel annak, ha "a könyvkötő-üzem a könyvtár épületében működik"^{4/}; ezeket lerövidített alakban az alábbiakban közöljük:

- 1/ Gerould, J. T.: The College Library binding. [A kollégiumi könyvtár könyvkötészeze.] Chicago, American Library Association, 1932, 87.lap.
- 2/ New-York Historical Society: Annual report and list of members. [New-York-i Történelmi Társulat: Évi jelentés és a tagok jegyzéke.] 1929. New-York, 1930. 31.lap.
- 3/ Does our bindery "pay"? [Kifizetődik-e a mi könyvkötészetünk?] - About Books, 18: 4-5. 1948, márc.-jun.
- 4/ Bailey, A. L.: Library Bookbinding. [Könyvtári könyvkötészet.] White Plains, N. Y., Wilson, 1916. 209-211.lap.

"1. Kényelmesebb... 2. Kiseb a kockázata annak, hogy a könyvek elvesznek... 3. Nem kell attól tartani, hogy a könyveknek valami baja esik szállítás közben... 4. Könnyen elvégezhető a könyvtár könyvkötő-üzemében azok a javítások is, amelyeket a könyvtár könyvkötő szaktudással nem bíró személyzete nehezen tudna ellátni... 5. A könyveknek általában nem kell hosszú ideig heverniük a könyvkötő-műhelyben... 6. Bizonyos mérvű előnyös versengésre lehet számítani, ha a könyvek egy részét házonkívül köttetik be... 7. A könyvtárosnak módjában áll a kéznél levő anyagot bármikor megnézni, a könyvekhez a könyvkötés folyamata alatt is hozzá lehet férni... 8. Ha a kötésre váró művek nagyobb mennyiségre rugnak, akkor a munka olcsóbban végezhető el, mert a könyvkötő-üzemek szokásos haszna a könyvtár pénztárában marad... 9. Sokkal könnyebb így új anyagokkal vagy új eljárás-módokkal kísérletezni... 10. A könyvtár kebelében létesített könyvkötő-műhely sok olyan munkát elvégezhet, ... amelyhez ügyes szakemberre van szükség. Az ilyen munka egyébként rendszerint elvégzetlenül marad, mert nem látszanék okos dolognak a könyvek a könyvtárból való kiküldése... Ezekben foglalható össze néhány előny; viszont csak azok a nagyobb könyvtárak húzhatnak előnyt ezekből pénzügyi tekintetben, amelyek évenként sokezer kötetet köttetnek be."

.....

A fentiek alapján, abban az esetben, ha megfelelő számú könyv kötéséről van szó, több érv szól amellett, hogy a könyvtáron belül felállított könyvkötő-üzem gazdaságosabb, gyorsabb, biztonságosabb és jobb-minőségű munkát nyújt, - módot ad kísérleti és különleges munkák végzésére, s a könyvkötés folyamata alatt is lehetőséget nyújt a könyvek felhasználására.

Az előnyök közül a k ö l t s é g - c s ö k k e n é s problémája meglehetősen bonyolult kérdés. Nemosak üzemi költségekkel kell ugyanis számolnunk, hanem a berendezés beruházási költségével is. S a józan üzemi-költségekbe bele kell foglalni a helységek bérét, a fűtés- és energia-szolgáltatás költségeit, a karbantartás költségeit és a biztosítási díjat is.

.....

Elméleti kalkulációk szerint bekötött kötetenként a nagyobb könyvkötő-üzemben 2,12 dollár, a kisebbben pedig 4 dollár költségre számíthatunk... Ugyanakkor a kereskedelmi könyvkötő-üzemek által felszámított jelenlegi árak átlagként könyveknél 1,70 dollárt, folyóiratoknál pedig 3,80 dollárt tesznek ki.

A fenti adatokból az tűnik ki, hogy a könyvtár keretében létesített könyvkötő-üzem nem fog feltétlenül gazdaságos vállalkozásnak mutatkozni. Gerould megállapítása szerint: "valamely könyvkötő-üzem rezsiköltsége oly mértékben csökken, amily mértékben a bekötésre váró kötetek száma nő; ha tehát a könyvkötő-üzem költségvetési kerete a 10.000 dollárt nem haladja meg, gazdaságosabb dolog a munkát szerződésileg valamilyen olyan külső könyvkötő-cégre bízni, amely az ilyen jellegű munkára specializálja magát."^{1/} J. L. Wheeler és

^{1/} Gerould: Idézett munkája. 88.lap.

A. M. Githens pedig nyomatékosan hangsúlyozza: "gyorsabb, jobb és olcsóbb munkát lehet a kereskedelmi könyvkötő-cégek útján biztosítani, ha azok a szabvány A.L.A. minőségi előírásokhoz igazodnak, amelyeknek szem előtt tartása szinte tökéletes egyöntetűséget biztosít olyan árért, amely versenytárgyaláson alakul ki."^{1/} Bár a Gerould által számításba vett 10.000 dollár 1932-ben elfogadható kalkulációs alap lehetett, ma már tulságosan alacsony összegnek látszik. Az évenkénti 35.000 bekötött kötet vehető olyan mennyiségnek, amely ilyen szempontból döntőnek tekinthető, s amelynek kötési költségvetését mi 75.000 dollárra kalkuláltuk.

.....

Az a kérdés, vajon a könyvtár keretében működő könyvkötő-üzem gyorsabb-e, mint a külső könyvkötőcégek, rendkívül komplex problémát alkot, amelyre a felelet természetesen esetenként más és más. Bár könyvtári szempontból nézve a bekötés alatt álló könyv, bármily könyvkötő-üzemben végződik is ezt a munkát, "befagyott követelés"-nek tekinthető, mégis a megfelelő minőségű könyvkötés, bárhol történjék is, bizonyos időtartamot vesz igénybe. A Wesleyan Egyetem közlése szerint az anyag a házi könyvkötő-üzemen keresztül két-három hét leforgása alatt halad át, - viszont szükség esetén a kötés 48 óra alatt is eszközölhető.^{3/} Ernst Hertzberg véleménye szerint, ha a kötésre váró anyagot egyenletes mennyiségben juttatjuk a külső könyvkötő-üzembe, akkor jelentős ^{2/} tényezővel járultunk hozzá a jobb munka-szolgáltatás biztosításához.^{4/} Feipel és Browning ismételten rámutat arra, hogy nem szabad siettetni sem a nagyon kevés, sem a nagyon sok munkát.^{5/} Amilyen mértékben tekinthető a gyorsaság az eredményesség következményének, s amilyen mértékben növekszik az eredményesség valószínűsége a munka mérete arányában, oly mértékben várható, hogy a nagy külső könyvkötő-üzem általában jobb munkát végez, mint a kicsiny belső-üzem.

A szállítás miatt beálló idővesztés is komoly tényezőt jelent; ez alatt a bekötésre váró könyv nem áll rendelkezésre, különösen, ha a könyvkötő-üzem más települési központban található. A rendes és rendkívüli motoros teherszállítás fejlődéséből azonban az következik, hogy ez a tényező már sokkal kevésbé fontos ma, mint amilyen az 1920-as évek közepe táján lehetett. A légi teherszállítás és a légi csomagszállítás pedig a szállítás alatt kárba vesztő idő tekintetében megoldást jelenthet minden olyan esetben, amikor a gyorsaság fontos tényezőként szerepel.

1/ Wheeler, J. L. - Githens, A. M.: The American public library building. [Az amerikai nyilvános könyvtár épülete.] Chicago, American Library Association, 1950. 198.lap.

2/ Az ilyen üzem a szerző szerint 18 személlyel működik. /Ford./

3/ Does our bindery "pay"? [Kifizetődik-e a mi könyvkötészetünk?] - About Books, 18: 4-5, 1948. márc.-jun.

4/ Hertzberg, Ernst: The bindery industry. [A könyvkötő-ipar.] - Serial Slants, 1: 10-19, 1950. július.

5/ Feipel, L. N. - Browning, E.: LIBRARY BINDING MANUAL. [Könyvtári könyvkötő-üzem kézikönyve.] Chicago, American Library Association, 1951. 55.lap.

Azoknak a könyvtári könyveknek a száma, amelyek a kereskedelmi könyvkötő-üzemekben vesznek el, minden bizonnyal igen alacsony azoknak a könyveknek a számához képest, amelyek más úton vesznek el. Az elveszés kockázatának kérdése azonban nyilvánvaló fontosságu minden olyan esetben, amikor a régiség értékével bíró anyagról van szó.

.....

Ami a minőség kérdését illeti, az A.L.A. Library Binding Institute /Könyvkötészeti Intézet/ a könyvkötészetre vonatkozó kereskedelmi szabványelőírást állított össze.^{1/} A Federal Trade Commission /Szövetségi Szakmai Bizottság/ szabályai szintén egész sor biztosítékot tartalmaznak a minőségre vonatkozólag.^{2/}

Az nyilvánvaló, hogy a könyvtárak által létesített könyvkötő-műhelyek szép eredményt mutattak fel a kísérletek terén. H. M. Lydenberg és John Archer a New York-i Nyilvános Könyvtárban különféle könyvkötő-anyagok tartóssága terén és a könyvtáblák különféle védőanyagainak megbízhatósága terén végezett kísérleteket.^{3/} Stanford újfajta ragasztóanyagokkal kísérletezett, amikor a röpiratokból és a képeslapokból polcokon elhelyezhető köteteket készített, úgyhogy ezeknél nincs is szükség közönséges értelemben vett könyvkötő-eljárásra. Stratton pedig a Colorado, Oregon és New-York Egyetem részéről számol be más ilyenfajta ujitásokról.^{4/}

Ami a bekötés alatt álló anyag hozzáférhetőségét illeti, Gerould ezeket írja:

Természetesen kényelmes dolog, ha a bekötés alatt álló könyvek és folyóiratok hirtelen felmerülő szükség esetén kéznél vannak. A folyóiratok egy-egy kötetének maximális felhasználási időtartama éppen annyi, mint amennyi alatt bekötöttéso végbemegy. Hogy azonban a folyóirat egyes részeinek elveszését megelőzzük, a kötetet teljes válása után lehetőleg azonnal le kell küldeni a könyvkötő-műhelybe. Elkerülhetetlen tehát, hogy ez a két érdek össze ne ütközzék. De ha köztudomásúvá válik, hogy a könyvekre akkor is igényt lehet tartani, amíg azok kötés alatt állanak, nem lehet majd a reájuk vonatkozó kérést elhárítani. Ez viszont költséges kutatást eredményez és az elveszés sokkal nagyobb kockázatával jár. Ha viszont a könyvek

1/ Revised proposed commercial standard for library binding. [Javitott kereskedelmi szabvány könyvkötészet számára.] - Library Binding Institute. Newsletter. 1955. márc. 31.

2/ U.S. Federal Trade Commission: Trade practice rules for the library binding industry. [U.S. Szövetségi Ipari Bizottság: Az ipari gyakorlat szabályai a könyvkötő-ipar számára.] Washington, Gov. Print. Office. 1954.

3/ Archer John: A ten-year test of binding. [Tízéves könyvkötői kísérlet.] - Bulletin of the New York Public Library, 40: 97-100. 1936. február.

4/ Stratton, J.B.: Library binding practices in college and university libraries. [Könyvtári könyvkötészet a főiskola és egyetemi könyvtárakban.] - Közzé nem tett szemináriumi cikk, Columbia University School of Library Service. 17-22.lap.

nem állnak rendelkezésre, akkor kevésbé gyakran fog a reájuk vonatkozó igény is megnyilvánulni."^{1/}

Meg kell e helyütt mindazonáltal említenünk azt, hogy a könyvkötés műveletének - akár az épületen belül, akár házon kívül történjék is - van néhány olyan szakasza, amikor a bekötés alatt álló könyv egyáltalában nem használható.

Tauber véleménye szerint: "amikor afelől kell döntenünk, állítunk-e fel könyvkötészetet könyvtárunkban, vagy sem, az alábbi tényezőket kell tekintetbe vennünk: az évenként bekötésre váró kötetek számát, a rendelkezésre álló helyiségeket, a szakképzett személyzet számát s azt az egyéb anyagi megterhelést, amit a könyvkötészet üzembe-állítása és működtetése jelent."^{2/} Ilyen és ehhez hasonló egyéb szervezeti kérdések még akkor is fennforognak, amikor a könyvtárvezető már meghozta a döntést a könyvkötő-üzemnek a könyvtár keretében való felállítása tekintetében.

Az idevágó könyvtár-irodalom hallgat arra vonatkozóan, milyen helyet foglaljon el a könyvkötő-üzem a könyvtár szervezetében. McDiarmid azt állapítja meg, hogy 31 nyilvános könyvtárnak van könyvkötő-üzem osztálya és hogy egy könyvtár "katalogizáló, osztályozó és könyvkötő" osztállyal bír. Az ő véleménye szerint a könyvkötő-üzemnek a nagyobb nyilvános könyvtárakban egy nagyobb "tervező osztály" /processing department/ részeként kell működnie.^{3/} Donald Coney ezt a felfogást elvi alapon támasztja alá.^{4/} K. D. Metcalf a könyvkötő-üzemet az "általános üzleti és igazgatási rész" tagjának tekinti.^{5/} Igazi természetét tekintve, a könyvkötészetnek a könyvtárban vagy a tervező osztály vagy pedig az üzleti műveletek körébe kell tartoznia, aszerint, hogy az egész szervezeti keret közül melyik rész látszik erre a célra alkalmasabbnak, s lehetővé téve azt, hogy mind a tervező, mind pedig az üzleti vonatkozásokat, a szükségnek megfelelően, egymással párhuzamosan szerepeltethessük.

- 1/ Gerould, J. T.: The College Library binding. [A kollégiumi könyvtár könyvkötésze.] Chicago, American Library Association, 1932, 87.lap.
- 2/ Technical services in libraries. [A könyvtárak technikai műveletei.] Ed. by M. F. Tauber etc. New York, Columbia University Press, 1954, 326.lap.
- 3/ McDiarmid, E. W. - McDiarmid, John: The administration of the American public library. [Az amerikai nyilvános könyvtár igazgatása.] Chicago, Am. Libr. Ass. and University of Illinois Press, 1943, 96-98.lap.
- 4/ Coney, Donald: The administration of technical processes. [Technikai eljárások ügyvezetése.] Chicago, University of Chicago Press, 1939, 163-180.lap.
- 5/ Metcalf, K. D.: Departmental organisation in libraries. [A könyvtárak osztályokra tagozódó szervezete.] Chicago, University of Chicago Press, 1939, 90-110.lap.

Wheeler és Githens mind a kicsiny, mind pedig a nagy könyvkötő-üzemek e l h e l y e z é s é r e alaprajzokat készített.^{1/} Tauber véleménye szerint: "ha a könyvtár épületét eredetileg nem úgy tervezték, hogy benne könyvkötőműhely is elhelyezést nyerjen, nehéz lesz megfelelő olyan helyet találni, amely jó világításu, a szükséges elektromos vezetékek kapcsolóival legyen ellátva és hogy a könyvtár többi részével is megfelelő érintkezési lehetőségeket biztosítson."^{2/}

Ami a személyzetet illeti, Bailey a következő kérdéseket teszi fel: "Alkalmazható-e jó vezető? Olyan magasak-e a helyi munkabérek, hogy a könyvtár keretében felállított könyvkötő-műhely üzemi költségei a könyvtáron kívüli városi, jó könyvkötő-műhelyek üzemi költségeivel egyenlőek?"^{3/} Tauber véleménye szerint: "a könyvtár könyvkötő-üzemében legalább egy személynek alaposan kell értenie a könyvkötő-műveletek részlet-kérdéséhez" és hogy "abban a döntésben, hogy valamely könyvtárban felállításra kerüljön-e a könyvkötő-üzem, a személyzet utánpótlásának a kérdése lényeges szerepet játszhat. Az illető osztály vezetőjének fontos feladatát alkotja az a kérdés, hogy a könyvtár alkalmazottainak kiválasztása és begyakorlása megfelelőképpen történjék."^{4/}

.....

A Bookbinding és Book Production /Könyvkötészet és Könyvkiadás/ azt közli, hogy "a könyvkötészetek vezetőinek havi bérösszege 350 dollártól egészen 480 dollárig terjed; az utóbbi összeg a könyvkötő szakszervezet erőteljes nyomásának eredménye. A havi átlag-összeg így tehát körülbelül 420 dollár körül mozog. Három könyvtár a szakszervezetileg megállapított bér tekintetbevételével működik, kettő azonban nem..."^{5/} A könyvtár el lehet készülvén arra, hogy könyvkötő-személyzetének biztosítására versenyre kell kelnie a magán könyvkötő-üzemekkel.

.....

Bailey azt emeli ki, hogy: "legelsősorban a h e l y i v i s z o n y o k a t kell tekintetbe vennünk."^{6/} Ahogy Tauber mondja: "nagyon fontos kérdés, hogy a könyvtár saját könyvkötészetet állítson-e fel, vagy sem: erre a kérdésre azonban nem lehet határozott feleletet adnunk. Felületesen tekintve ugyanis a dolgot talán úgy gondolhatnók, hogy egy közép-méretű könyvtár sokat nyer azzal, ha saját könyvkötő-műhellyel dolgozik. A kérdés azonban sokkal bonyolultabbá válik, ha mindazokat a problémákat szemügyre vesszük, amelyek egy ilyen üzem működésével kapcsolatosak." ...

- 1/ Wheeler és Githens: Idézett műve. 199.lap.
- 2/ Tauber: " " " 327.lap.
- 3/ Bailey: " " " 209.lap.
- 4/ Tauber: " " " 328.lap.
- 5/ Raatz, W.H.: Public library binderies. Their duties and supervision [Nyilvános könyvtárak könyvkötészetei. Feladatuk és ellenőrzésük]. Bookbinding and Book Production, 56: 53. 1952, május.
- 6/ Bailey: Idézett műve. 209.lap.

Grüneberg, Arthur:

RAGASZTÓKÖTÉS A KÖNYVTÁRI KÖNYVEKNÉL

/Hozzászólás./

Aschmann^{1/} szaktárs munkamódszerével, eljárásával teljesen egyetértek, de csak a nettós előzék felállításáig. Én ugyanis a fatalpas présbe való beillesztés előtt a könyvtömböt iveltre kerekitem azáltal, hogy egy sajátmagam által készített keménypapír-görbülethez szorítom hozzá. Ezáltal a papír nemcsak annyi ragasztóanyagot vesz fel, mint amilyen vastag a lap, hanem valamivel többet, ami azt eredményezi, hogy a ragasztóanyag egy kissé behatol a lapok közé is, minek következtében a hátrész szélesebb, magasabb lesz, mint amilyen maga a könyvtömb. Kétoldali, legyezőszerűen történt lehajlítás után, átragasztom olyan laza szövésű szövettel, melyen a ragasztóanyag jól áthatolhat, majd végül még egyszer átkenem, hogy a szövet a ragasztóanyag rétegébe ágyazottan feküdjék. Befejezésül a kerekítés hatékonyabb alátámasztása okából szivós papírral ragasztom át, melyhez ugyanezt a papírragasztót használom. Ezt a munkamódszert ajánlja a "Buchbinderei und Papierverarbeitung" /Könyvkötészet és Papírfeldolgozás/ című folyóirat 1952. évi 4. számának 53. oldalán Hartmann szaktárs a lipcsei "Grafikai Műszaki Intézet" /Institut für grafische Technik/ tagja.

A ragasztókötésnél nagyon kell figyelni a papírfajtákra, a papír erősségére, a legyezőszerű hajlításra és a ragasztóanyagra. Erődes papírfajták, mint vastag újság- vagy gépéres papírok sokkal alkalmasabbak, mint a finom felületű, famentes, enyves vagy simított papírok, melyek anyagába a ragasztóanyag nem szívódik jól fel és nem tud gyorsan és alaposan behatolni. Erősebb /vastagabb/ papíroknál - 90 g/m² és azon felül - a ragasztókötés használhatóságát kérdésessé teszi azok merevsége, minek következtében a könyvtömb egyszerű felütése is már széttöréssel járhat. Hartmann szaktárs 90 fokig ajánlja a legyezőszerűen történő lehajlítást a bekenéskor. [A présből kiálló tömböt először egyik irányba hajlítják le, hogy a lapok legyezőszerűen széthúzódjának, s bekenéskor nagyobb felület érjen a ragasztó. A kenés után ellenkező irányban történik ugyanaz a hajlítás. - Ford.] A felsőbajorországi Hesselmann cég gépeivel

1/ Aschmann, Bernhard: Könyvtári könyvek fűzésmentes kötése. - Der Bibliothekar. 1955. 12.sz. 730.lap. [Magyarul: Könyvtári Tájékoztató. 1956. 3.sz. 32.lap.]

ez a hajlítás 120 fokig is fokozható. Ezen a fokon felül a tartósság csökkenése következik be. Néhány hete egy Stuttgartban készült ragasztókötéses füzetet kaptam bekötésre. A könyvtömb egyenes hátal /gerinccel/ volt a kötésbe beragasztva. Az enyv megkeményedett és a füzet több részre tört. Ebből az látható, hogy a merev hátnál /gerincnél/ valamint az átragasztásnál ugyanazt a ragasztóflastromot /Plastkleber/ kell felhasználni, alkalmazni. A "Ligament CBL" műanyagragasztót, melyet Aschmann kartárs ajánl, nem tartom a ragasztókötéshez alkalmasnak. A Röbel és Fiedler cég ajánlójegyzéke szerint bár nagyon jól bevált nehéz felületek ragasztásánál /érc, műanyag, kartvákron lévő styroflexek, levélborítékok u.n. ablakainál, ~~kompos~~ összeszervezésnél/, de nem a ragasztókötésnél. Erre a célra nevezett jegyzék /Prospekt/ egyetlen ragasztóanyagról sem gondoskodik. A Grafikai Műszaki Intézetnek az utóbbi években sikerült a ragasztókötés céljára alkalmas különleges ragasztóanyagot kikísérletezni és pedig a "Dartex-Kaltleim J 2488/4"-et, melyet a VEB Cipővegyészet állít elő Leipzig-Mölkauiban. Ez a kiváló ragasztó /Plastkleber/ a nyugat-német "Planatol"-al mindenképpen egyértékű.

Az olyan időben, amikor majdnem naponta új ragasztóanyagok jelennek meg a piacon, szükséges, hogy minden egyes esetben pontosan meghozonyosodjunk arról, hogy melyik ragasztóanyag mire alkalmas. Ha mindjárt nem is jelentkeznek panaszok, kifogások, az még nem jelenti azt, hogy a ragasztó időálló is. A "Buchbinderei und Papierverarbeitung" /Könyvkötészet és Papírfeldolgozás/ című szakfolyóirat közli ezekhez a kérdésekhez is a legújabb tapasztalatokat. Mivel mi könyvkötők nem lehetünk ugyanakkor vegyészek is, tehát nekünk az anyagokról és feldolgozási eljárásaikról a szaksajtónk útján kell értesülnünk és tájékozódnunk.

Sajnos Aschmann szaktárs cikkéből nem tűnik ki, hogy ő a könyvtömböt egyenesen hagyja-e vagy később kerekíti. Éppen a könyvtömbök -különbösen az erős könyvtári használatnál - hajlanak arra, hogy nagyon hamarosan "kivetik a hasukat", t.i. nem a hátuk felé kerekednek, hanem az elejük, tehát az első vágás felé és ezáltal a könyvtárak számára használhatatlannak válnak. Az utólagos kerekítésnek azonban megvannak a nehézségei. Ha nagyon frissében történik a kerekítés /ívelés/, úgy nagyon hamar szakad a ragasztószalag /Klebestoff-film/ és több darabban marad a kézben. Ha pedig túl későn történik, akkor meg a film már túl szilárd. Látszólag enged, de csakhamar összehúzódik és a könyv megint egyenessé válik. Ezért ajánlatos, hogy a könyvtári könyveket már előzőleg kerekítsük.

A ragasztókötéses könyveket is le kell préselni. Azt kérdezhetnénk, hogy álljon elő az eresz, ha nincsen fonal, ami a vastagodást adja. Az én általam leírt munkamódszer alapján erre a kérdésre könnyű választ adni. A ragasztóanyag, mely a lapszélek közé került, vastagabb könyveknél erre elegendő. A könyvet úgy helyezük préselésre két falap közé, hogy az eresz néhány millimétert kiálljon és így kerüljön erős préselésre. Ezáltal magától fog eresz képződni és a szüvedék olyan szorosan fogja a könyv hátát fogni, hogy mindenütt egyenletesen és erősen odafekszik és ezáltal az egyes lapokat egymásra nyomja. Ezzel az eljárással én már évek óta a legjobb tapasztalatokat szereztem és ezért szerettem ezt az eljárást könyvtári kötések számára ajánlani.

Hummel, R. O. Jr. - Barrow, W. J.:

RÉTEGEZÉS /LAMINACIÓ/ ÉS MÁS RESTAURÁLÁSI ELJÁRÁSOK

Egyre nagyobb érdeklődés nyilvánul meg az utóbbi években a különböző könyvtári és levéltári anyag megóvásának problémája iránt. Az ilyenfajta anyag nagy mennyiségének védelmét szolgálják az olyanfajta eljárások, mint a mikrofilm, a mikrokártya és a fényképmásolat. A fényképezés megtörténtevel az eredeti példányokat sok esetben meg is semmisítik. Bár az ilyenfajta óvóeljárások bizonyosfajta anyagoknál kielégítő módszereknek tekinthetők, még sem alkalmazhatók minden esetben. A fényképezés ugyanis valójában nem helyreállítási művelet. Arra szolgál, hogy az írott mű s z ö v e g é t , nem pedig magát az írott művet óvja meg. De ezenfelül gyakran nem is alkalmazható eljárás, sem a könyvtárosok, sem pedig a könyvtár-tulajdonosok szempontjából. Így tehát igen sok olyan írott művel kell számolnunk, amelyek - ilyen vagy olyan okból kifolyólag - kívánatos eredeti alakban való konzerválása. Ezek között a munkák között szerepelnek az értékes történelmi emlékek, az irodalmi kéziratok, a ritka könyvek, a sokat forgatott tájékoztatói művek, a Bibliográfiák, stb.

Bár ennek a cikknek elsősorban nem az a célja, hogy azzal a kérdéssel foglalkozzék, miért vált a megóvás és konzerválás problémája egyre tudatosabbá, mégis nyilvánvalóan három fontos ok teszi megjelenését indokolttá. Az első ok a szóbanforgó anyag egyre nagyobb mérvű használata. A második, hogy ennek az anyagnak nagy részénél nagyon hátrányos tárolási körülmények tapasztalhatók. Csak kevés figyelmet szoktak szentelni a hőmérséklet és a nedvesség szempontjából való ellenőrzés kérdésének, aminek azután az az eredménye, hogy bekövetkezik az anyagromlása. A legfontosabbok azonban, hogy az utolsó 300 évben a papír, és az íráshoz, illetve nyomtatáshoz felhasznált egyéb anyag minősége egyre inkább rosszabbodott. Mennyiségét tekintve, a számbajövő könyvtári, illetve levéltári anyag legnagyobb csoportját 1870 óta facellulózékból készült papírra írták, illetve nyomtatták. De hasonlóan rossz állapotban van igen sok, korábbi időkből származó kézirat és nyomtatott könyv is. Cikkünkben mindkét fajta anyaggal fogunk foglalkozni.

Előljáróban meg kell jegyeznünk, hogy az alábbiakban ismertetett eljárások, költségesek voltak miatt, nem alkalmaznak arra, hogy olyan mai újságok, folyóiratok vagy nagy példányszámban megjelenő könyvek konzerválására alkalmazzuk őket, amelyek néhány dollárért újból könnyen beszerezhetők. Nem jöhetnek ilyen szempontból tekintetbe a pergamenre és papiruszra írt emlékek sem. E cikk szerzői elsősorban olyan eljárásokkal kívánnak foglalkozni, amelyek az értékesebb megrongálódott kéziratok és nyomtatott könyvek helyreállítá-

tására szolgálnak. Végezetül azt is megkivánják e cikk szerzői jegeezni, hogy semmiféle konzerválási, illetve "tartósítási" eljárás alkalmazása sem ajánlható olyan anyag esetében, amely jó fizikai állapotban van. Az a tény ugyanis, hogy valamely könyv, illetve okirat régi, nem jelent egyúttal annyit is, hogy restaurálásra szorul. Ha jó fizikai állapotban van, akkor normális körülmények között nem szabad bántanunk.

A restaurálási eljárásokkal szemben támasztható körülmények. Minden jó restaurálási eljárásnál három alapkövetelményt kell szem előtt tartanunk. Ezek: olvashatóság, tartósság és szilárdság. Röviden mind a háromra kitérünk.

1. **Olvashatóság.** A restaurált darab olvashatóságának nem szabad észrevehető mértékben csökkenie.

2. **Tartósság.** A tartósság követelményének biztosítása végett azokat a szennyező anyagokat, amelyek az illető darab romlását előidézték, el kell távolítani, illetve közömbösíteni kell. A papírlapok szilárdítására szolgáló anyagoknak vegyi szempontból tisztáknak és tartósaknak kell lenniük, ezenkívül ellenállóképességgel kell bírniuk egyes olyan hatóanyagok káros hatásával szemben, amelyekkel normális tárolási viszonyok közepette számolnunk kell. Az alkalmazott eljárásnak nem szabad a restaurált darab tartósságát csökkentenie.

3. **Szilárdság.** A restaurálás megtörténte után azoknak a daraboknak, amelyek nagymérvű használatnak vannak alávétve, mind a szakítással, mind pedig a gyűrődéssel szemben jó ellenállóképességet kell felmutatniuk. Az olyan ritkábban használt darabok tekintetében, amelyek pl. kiállítási tárgyként szerepelnek, ilyen vonatkozásban kisebb követelményekkel léphetünk fel.

A restaurált daraboknak a fent felsorolt mindhárom tulajdonsággal bírniuk kell; egyet sem szabad azonban közülük a többi rovására részesíteni előnyben. Igen sok restaurálási eljárás bizonyult már elégtelennek, mivel a velük restaurált darab nem felelt meg mind a három szükséges alapkövetelménynek.

De gyakran még egy további feltételnek is meg kell az illető eljárásnak felelnie; ez az eljárással kapcsolatos költség. Vannak ugyanis olyan restaurálási módszerek, amelyek költséges voltuknál fogva nem alkalmazhatók. A következőkben az ismertetett különféle eljárások egymáshoz viszonyított költségeire vonatkozóan is próbálunk némi fogalmat adni.

Selyembevonatok. A XIX. század második felében alakult ki az a restaurálási eljárás, amely selyem felhasználásból áll, s egészen a legújabb időkig a legfőbb restaurálási módszerként szerepelt. Lényegében véve ez az eljárás abban áll, hogy a papírlap mindkét oldalára egy félig áttetsző selyem-szövetet ragasztunk. Az eljárás megfelelő alkalmazása esetén a restaurált darab aránylag jól olvasható, elég erős, s nagyfokú szakítási szilárdsággal bír. Sajnos, az eljáráshoz felhasznált selyemfajták nem mutatkoztak

eléggé tartósnak. Az ilyen módszerrel helyreállított darabnál ugyan-
is végül az szokott bekövetkezni, hogy a selyem törékennyé válik,
kifakul, s elveszti szakítási szilárdságát. Magának a selyemnek ezen
kedvezőtlen tulajdonságán felül még az a baj is fenyeget, hogy az
eljáráshoz felhasznált keményítő-s ragasztóanyagot gyakran férgek és
penész támadják meg. Végül a szennyeződések is benne maradnak a pa-
pirban, amelyek azután bomlasztó munkájukat tovább folytatják. Mind-
ezek alapján a selymet felhasználó restaurálási eljárást ma már nem
tekinthetjük tartósságot biztosító módszernek. Mivel pedig ez az el-
járás hosszadalmas, s igen nagy jártasságot igényel, egyúttal költsé-
ges is. Bár egyes helyeken még alkalmazzák, ma már nem számítható a
kielégítő tartósságot biztosító restaurálási eljárások közé.

S z ö v e t b e v o n a t o k. Az eljárás nagyon rokon a sely-
met alkalmazó eljárással. A fő különbség abban áll, hogy selyem
helyett szövetet használunk fel hozzá. Általában finom szálakból
készült, vékony szövetlapokat szoktak a romlott papirlap mindkét
oldalára ragasztani. Ennek eredményeképpen korlátolt szakító-szi-
lárdságu lapot nyerünk, melynél azonban az olvashatóság mértéke ha-
tározottan csökken. Ha ráadásul, a szilárdság fokozása végett még
vastagabb szövetet is alkalmazunk, akkor az olvashatóság fokának
igen nagymérvű csökkenésével kell számolnunk. Ennek a hibának kikü-
szöbölése végett olykor vastagabb ragasztóréteget szoktak vékonyabb
szövetlap felhasználásával alkalmazni. Ennek a módszernek eredménye-
képpen azután viszonylag elég merev lapot nyerünk, mivel a keményítő-
ragasztóanyag idővel megkeményedik. Sajnos, a ragasztóanyagot a fér-
gek és a mikroorganizmusok szívesen támadják meg. Az eljárás korlá-
toltmérvű felhasználásának fő oka azonban abban rejlik, hogy a szövet
az olvashatóságot csökkenti és hogy a helyreállított anyag fizikai
szilárdságának mérve aránylag alacsony. Számbajön itt még az a kö-
rülmény is, hogy az eljárás kissé hosszadalmas. Arra sem nyújt ez a
módszer lehetőséget, hogy a pusztulást előidéző aktív vegyületeket a
papirlapból eltávolíthassuk.

F o l t o z á s . A foltozás szorosan véve nem restaurálási el-
járás. Bár olykor kívánatosnak látszik, hogy a szakadt papírt, il-
letve lapokat a gyenge pontoknál enyvezetlően japán papírral és ra-
gasztóanyaggal vagy áttetsző szalagokkal /de nem közbülséges ragasztó-
szalaggal/ javítsuk ki, az ilyenfajta papirlap-erősítési eljárások
azonban a papirlap egészének szilárdságát nem növelik. Az ilyen el-
járás tehát arra jó, hogy vele az elszakított vagy megsérült jómi-
nőségű papírt helyrehozzuk, nem bír azonban semmi értékkel sem ez a
módszer a már romlott-állapotú papír megjavítása tekintetében. Bi-
zonyos esetekben kívánatosnak látszik, hogy a hiányos papirlapok
javítására az eredeti papírt új papirdarabbal töldjük ki, s a hiány-
zó betűket, illetve szavakat facsimile-ben lemásolva pótoljuk. Bár
ez az eljárás nem a csalás szándékával történik, mégis olykor "sze-
lid hamisítás"-nak szokták nevezni, bibliográfiai szakkörökben pe-
dig csak "sophistication"-nek hívják.

M o s á s é s f e h é r i t é s . Ragasztóanyag, enyv, s
egyres foltok olykor úgy is eltávolíthatók, ha a papírt tiszta viz-
zel mossuk; természetesen megelőzően meg kell ilyenkor győződnünk
arról, hogy a tinta nem fog rajta szétfutni. Ez az eljárás azonban

nem távolítja el szükségképpen a papírban gyakran meglévő káros savak javarészt, s nem eredményezi egyúttal a papírlap szilárdságának fokozódását sem.

Foltok eltávolítására sok éven keresztül a fehérítés módszerét alkalmazták. Bár ez az eljárás Amerika néhány restaurálási Üzemében és sok külföldi műhelyben még ma is megtalálható, mégis meg kell állapítanunk, hogy a papír szempontjából nagyon károsnak bizonyulhat, ha csak a klórt, vagy egyéb fehérítő anyagot alaposan el nem távolítottuk belőle. De káros az az eljárás igen sokfajta iró tinta tekintetében is. A papírlap szilárdságát sem fokozhatjuk vele, bár külsőleg csinosabbá tehetjük. Az eljárás egyébként aránylag elég hosszadalmas, mivel minden egyes lapot külön-külön kell sorra venniük.

U j b ó l v a l ó e n y v e z é s / k e m é n y i t é s /.
Azok, akik a megromlott papír szilárdságát kívánják fokozni, legáltalánosabban a papírlap újból való keményítési eljárását alkalmazzák. Valamennyi papírfajta enyvezése a gyártási eljárás folyamán állati enyvvel, zselatinnal vagy keményítővel, stb. történik. Éppen azért sokan úgy gondolják, hogy a meggyengült papír szilárdságát újból való enyvezéssel fel lehet újítani. Ez az eljárás rendszerint úgy megy végbe, hogy a lapot 2-4 százalék állati enyvet, zselatint tartalmazó fürdőbe mártják. Általában azt hiszik, hogy ezzel a papír rostjainak szilárdsága és koherenciája helyreáll, illetve növekszik. Ha a papírból hiányzik az enyvezés, vagy ha ezt a mikroorganizmusok elpusztították, akkor a kismérvű enyvezés valóban növeli a papír fizikai szilárdságát. Újabban végzett több ilgenirányú kutatás eredménye azonban azt mutatja, hogy sok romlott papír nem vesztette el enyvezettségét és hogy nem ez az oka a legtöbb papírfajta meggyengülésének. Mivel pedig tulsok enyv alkalmazása a papírlap megmerevítését eredményezi s hajlékonyságának csökkentésére vezet, semmi okunk sincs annak feltételezésére, hogy az újból való enyvezés által a romlott papír szilárdsága lényegesen növelhető. Ezenfelül azzal a ténnyel is számolnunk kell, hogy a mai facellulóze-papír sok olyan nem-cellulóze anyagot is tartalmaz, melynek nincs rost-szerkezete. Az enyvezés tehát nagyon kevés, vagy egyáltalában semmi segítséget sem nyújt az ilyenfajta papír alkatrészeinek összekötésére irányuló törekvésünkben.

V é d ő b e v o n a t b e s z ó r á s u t j á n . Az elmúlt években sokan abban reménykedtek, hogy feltalálnak, illetve kialakítanak majd olyan olcsó bepermetező eljárást, amelynek révén a papírlap felületére valamilyen áttetsző bevonat, esetleg valamilyen képlékeny hártva alkalmazható. Ez a hártva vételeg védőbevonatot jelentene a papírlap számára, s egyúttal fizikai szilárdságának növelésére is szolgálna. Ilyen porlasztó-berendezése vagy beszórássra felhasználható anyagokkal csakugyan rendelkezünk, ezeket már ki is próbálták. A régebbi ilyenfajta anyagok nitrocellulózéból álltak; ezeket azonban ma már nemcsak megbízhatatlannak, hanem a papír szempontjából egyenesen károsnak tartják. A többi beszórányag alkalmazása is gyenge eredménnyel járt, mert bár ezek az anyagok védőbevonatot létesítettek a papír felületén, ugyanakkor azonban csak nagyon kevés-sel járultak hozzá fizikai szilárdságának növeléséhez. Sőt egyes esetekben az tűnt ki, hogy az ilyen anyag fokozta a papír törékenységét. Ezenfelül a papírlapban eredetileg fellelhető bármilyfajta vegyi

szennyezettség eltávolítását vagy közömbösítését sem idézték elő; így az ilyen szennyező-anyagok tovább folytathatták pusztító munkájukat. Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy ezidőszerint még semmiféle érdemleges eredményt biztosító, beszóró restaurálási eljárással sem rendelkezünk.

K e r e t b e f o g l a l á s . A "bekeretezés" kifejezést annak az eljárásnak a jelölésére szokták használni, amikor az egyes papírlapok margóját nagyobb papírlap hozzáillesztése által kiszélesítik. Bár ezek által a megnagyobbított margók által a papírlap kezelése, forgatása biztonságosabbá és könnyebbé válik, mégis ez az eljárás csak kis mértékben növeli magának a papírlapnak a szilárdságát. Gyakran alkalmaznak kiállítás céljaira szolgáló dokumentumokhoz, továbbá a könyvek kiegészítő illusztrálására. Így ugyanis a könyvet utólag ugyanolyan méretű képekkel egészíthetjük ki, mint amilyenek az eredeti illusztrációk. Mivel azonban a hőmérséklet és a nedvesség változása folytán előálló tágulás és beszűkülés csak ritkán történik két különböző papírfajtánál ugyanabban a mértékben, azért a "berakás" nem kívánatos ráncosodást eredményezhet és az eredeti papírlap idő előtti pusztulására vezethet. Ezenfelül ez az eljárás lassú, s meglehetősen fárasztó is, s csak nagyon kevéssel járul hozzá a papír szilárdságának fokozásához, éppen ezért nem is tekinthetjük megfelelő restaurálási eljárásnak.

C s a k c e l l u l ó z - a c e t á t h á r t y á v a l v a l ó r é t e g e z é s . "Rétegezés"-nek röviden azt az eljárást nevezhetjük, amely során valamely papírlap mindkét oldalára hő és nyomás alkalmazása útján termoplasztikus cellulóz-acetát hártyalapot sajtolunk. Az eljárás alkalmazásához meghatározott fokú hő és nyomás mellett különleges precizitással megépült gép használatára van szükség. Ezt a módszert először az 1930-as évek közepén használták fel megromlott könyvek helyrehozására. A bevonó-hártya nagymérvű tartóssággal bír. Amikor ezt az eljárást restaurálás céljaira először alkalmazták, voltak, akik azt hitték, hogy a restaurálás problémájára megkapták a végső megoldást. Az azóta eltelt idő azonban azt mutatta, hogy a bevonó réteg korlátolt mérvű szakitó-szilárdsággal bír, s hogy sok olyan papíryanag, amelyet ezzel a módszerrel kezeltek, ezen hiányosság miatt kárt szenvedett. Ezenfelül ez az eljárás sem küszöböli ki azokat a papírban gyakran található káros vegyületeket, amelyek a papír rostjainak pusztulását okozzák.

R é t e g e z é s r a g a s z t ó - a n y a g o t t a r t a l m a z ó h á r t y a b e v o n a t t a l . Termoplasztikus és nyomásérzékeny ragasztóanyagokat tartalmazó cellulóz-acetát hártya alkalmazására az 1930-as évek vége felé került sor. Az ilyen bevonóhártjának papírra való sajtolása aránylag olcsó géppel történik. Ennek a bevonóhártjának felhasználása azonban csak időleges értékkel bíró papíryanag bevonására bizonyult kielégítő eredményűnek. Néhány év múlva ugyanis a bevonóhártya általában le szokott perregni, s a ragasztóanyag ilyenkor a papír pórusaiba nyomódva marad. Az is előfordult, hogy a ragasztóanyag a papír elszíneződését okozta. A bevonóhártjának továbbá kevés az ellenálló képessége a szakítással szemben. Bár ez az eljárás hasznosan alkalmazható menükártyák, olcsó könyvek borítólapjainak stb. bevonására, állandó értékkel bíró

könyvekhez, illetve kéziratokhoz sohasem szabad felhasználnunk.

Az átlátszó ragasztószalag szintén olyan hasonló hártya-fajta, amelynek alkalmazása már igen sok értékes darabban okozott kárt. Sohasem szabad tehát javításra, illetve megóvási munkához felhasználnunk. Az utóbbi években azonban újfajta átlátszó ragasztószalag került a piacra; ez már nagyobb lehetőségekkel bíztat, mivel később sem sárgul meg, s nem válik törékennyé. Ez az anyag kielégítő minőségű tehát az időleges értékkel bíró szakadt lapok megjavítására; sohasem szabad azonban felhasználnunk olyan papírfajták megjavítására, amelyeket állandóan meg akarunk tartani.

S a v t a l a n i t á s , s c e l l u l ó z - a c e t á t b e v o n ó - r é t e g g e l é s s z ö v e t t e l v a l ó b e v o n á s . A restaurálás munkájában érdekelt egyes szakemberek úgy okoskodtak, hogy a cellulóz-acetát bevonó-hártyával való rétegezés műveletét kombinálni lehet olyan más eljárásokkal, amelyek pótolni tudják a cellulóze-acetát bevonó-hártyával dolgozó módszer hiányosságait. Így olyan végleges restaurálási eredményt vártak, amely jobbnak bizonyul majd, mintha bármely más eljárást csak egyedül, magábanvéve alkalmaznánk. Az a két művelet-szakasz, amellyel az eredeti eljárás kiegészítése szükségesnek látszott: a restaurált papírlap szilárdságának a növelése, s a papírlap olyanirányú kezelése, amely megakadályozza, hogy a papíryanag romlása a restaurálási művelet után folytatódjék. Cikkünk ezen részének befejezését egy ilyenfajta eljárás leírásának szenteljük.

Ezt az eljárást általában Barrow-féle restaurálási módszernek hívják, mivel az alkalmazott eljárásmodot W. J. Barrow alakította ki. A szükséges berendezést /a restaurálásra váró lap bevonását végző készüléket/ szintén Barrow találta fel és tökéletesítette. Ezeket az eljárásokat és ezt a berendezést alkalmazzák Barrow műhelyében és mintegy 13 más restauráló üzemben /főként könyvtárakban és levéltárakban./

Mint a fentebbiekben már említettük, a cellulóz-acetát hártának papírlapra való alkalmazása nem növeli a papírlap szakító-szilárdságát. Ezen hiányosság kiküszöbölése végett olyan más, jó szakító-szilárdsággal bíró anyagot kellett találni, amely a sajtolt réteg szakító-szilárdságát fokozni képes. Erre a célra jóminőségű szövetre esett a választás, mivel ez nemcsak hogy a szakító-szilárdság fokát növeli, hanem egyúttal a gyűrhetetlenség mértékét is fokozza. A szövet és a hártya-réteg papírlapra való helyezésének egymásutánja a szendvics rétegeihez hasonlítható:

szövet,
bevonó-hártya,
a helyreállításra váró papír,
bevonó-hártya,
szövet.

A bevonó-hártya a hő hatására meglágyul, azután a papír és szövet pórusaiba sajtolódik, hogy vele homogén egységet alkosson.

A második kíváncsi, amit fentebb említettünk, a megromlott papír olyan kezelésére irányult, amely meg tudja akadályozni azt, hogy a papír /a helyreállítás megtörténtevel/ tovább romoljék. A pusztulás-

nak indult papírfajtákkal kapcsolatban végzett vizsgálatok azt mutatták, hogy csaknem valamennyi ilyen papíryanag savas vegyületeket tartalmazott. Az is kitűnt ezekből a vizsgálatokból, hogy a törkénység foka a legtöbb esetben egyenes arányban állt a papírban jelenlevő sav mennyiségével. Így valószínűnek látszott az a következtetés, hogy amennyiben sikerül az ilyen savas állapotot megszüntetni, a további pusztulásnak is gátat lehet majd vetni. A savas állapot okai között szerepelnek: a savtartalmu festék-anyagok, a levegő kéndioxid szennyeződésének abszorpciója s a papírgyártás során alkalmazott enyvezési és fehéritési eljárások káliumaluminiumsulfid anyaga. A kísérletek arra utaltak, hogy a kalciumhidroxid és a kalciumbikarbonát tekinthető semlegesítő anyagként a legjobb vegyszernek. Ezek a vegyi anyagok ugyanis nem csupán savtalanítják a papírost, hanem ugyanakkor kismennyiségű kalciumkarbonátnak a papír rostjai közötti kicsapódását is eredményezik. Ennek következtében a papír később abszorbeált savtartalma is közömbösül, ezenkívül a rostok kissé meg is szilárdulnak. Az eljárás, rövidre fogva abban áll, hogy a papírlapot először kalciumhidroxid, majd pedig kalciumbikarbonát oldatba merítjük, utána levegőn megszáritjuk, cellulóz-acetát hártýából és szövetből álló réteggel vonjuk be.

Ez az eljárás több előnye tulajdonsággal bír. Eredményeként ugyanis jó olvashatóság mutatkozik, utána nem lép fel elszíneződés, s a szakítással és gyűrődéssel szemben nagyfokú ellenállóképességgel számolhatunk. A hozzá felhasznált anyagok /szövet és hártýa/ a laboratóriumi vizsgálatok során nagymérvű tartósságot ígértek, aminek eredményeképpen arra lehet számítani, hogy sok évig jó állapotban fognak maradni. A bevonó-hártýa viszonylag ellenállóképes a gázok hatásával, a férgekkel és a mikroorganizmusokkal szemben. A közömbösített sav többé nem válhatik aktívá. A helyreállított papírlapok jól használhatók, illetve tárolhatók, - ezenfelül szövetből vagy jó papírból készült kötés-szegéllyel ellátva kötetekbe is beköthetők: Bár ezek a papírlapok kissé vastagabbak, mint amilyenek eredeti állapotukban voltak, mégsem lesznek olyan vastagok, mint a fotokópiák; ezenkívül teljesen laposan fekszenek. Bár a bevonó-hártýa bír bizonyos mérvű rugékonysággal, mégsem áll ki nagymérvű gyűrődést, illetve hegyes szögben történő hajlítást. A tárgyalt eljárással helyreállított több száz olyan kötet megvizsgálása, amelyet ezerszer meg ezerszer használtak már, még igen jó állapotról tanuskodott. Nemrégiben olyan papírlapokon végeztek vizsgálatokat, amelyeket 1939-ben vontak be védő-rétegekkel. A vizsgálatok azt eredményezték, hogy a bevonó-rétegnél a legújabb gyártású bevonó-hártýákhoz viszonyítva nem voltak fizikai romlás jelei tapasztalhatók. /Ugyanez volt néhány olyan, 1940-ben gyártott bevonó-hártýa fajtával kapcsolatban is megállapítható, amelyet rétegeként nem sajtoltak rá valamilyen tárgyra./ A pusztulás folyamatában meg nem állapított papírfajta ez alatt a 15 évnél időtartam alatt feltétlenül jelentős mérvű további romlást mutatott volna.

Bár ez az eljárás sokkal gyorsabb, mint a selyemmel való bevonás, mégis aránylag lassúnak mondható. Ennek ellenére kevesebbe kerül, mint a fotokópia, ezenfelül olvashatóbb is nála, és tovább is tart. Bár nem elég olcsó a rossz minőségű facellulóze-papírra

nyomtatott mai ujságok, folyóiratok, könyvek helyreállítására, mégis elég gazdaságosnak mutatkozik arra, hogy értékes kéziratok, levéltári anyag, ritka könyvek, sokat forgatott kézikönyvtári anyag és bibliográfiák restaurálására felhasználjuk.

N y o m a t - á t v i t e l . A "nyomat-átvitel"-nevet annak a restaurálási eljárásnak adták, amely ezidőszerint csak kísérleti szakaszban van, s amelyről eddig még keveset írtak. Most Barrow foglalkozik ezzel az eljárással. Barrow ezt a restaurálási módszert eddig mintegy 100 kötetben alkalmazta; ez a könyvanyag főként a Virginiai Állami Könyvtár és a Kongresszusi Könyvtár könyvállományából való. Mivel ennek az eljárásnak az alkalmazása jelenleg is folyik, lehetőség kínálkozik még szélesebbkörű felhasználására, talán helyénvaló lesz, ha röviden ismertetjük.

Mintegy öt évvel ezelőtt kísérletek indultak meg annak megállapítására, lehetséges-e a nyomatot valamely romlott papírlapról levenni s nagyfokú tartóssággal biró rongypapírra átvinni. Az eljárás abban áll, hogy felmelegített cellulóz-acetát hárttyát oly erővel nyomunk rá a romlott állapotban levő papírlapra, hogy a nyomdafesték-részecskék a bevonó hárttyához tapadjanak. A bevonó-hárttyát azután a papírlapról lefejtjük s új rongypapírra sajtoljuk át.

Mivel a nyomtatáshoz felhasznált különféle festékanyag olajtartalmának oxidálódási és polimerizálódási foka más és más, két könyvnél sem állunk ugyanazzal a feladattal szemben. Egyes festékanyag fajták ugyanis nagyon könnyen átvihetők, másoknak meglágyítása ezzel szemben csak nagyon nehezen sikerül. Voltak olyan esetek is, amikor ugyanannak a könyvnek egyik részében sokkal könnyebben volt a nyomat átvihető, mint a másokban. Ez tulajdonképpen az eljárás még megoldásra váró egyik legfőbb problémája. Némi haladás mutatkozott azonban már ezen a téren azért, hogy a papírlapoknak lugos oldat felett való gőzölésével az olajokat szappanná alakítottuk át. Ezzel azonban az eljárás költségesebbé válik.

Az eljárás egyik változatát jelenti az a módszer, hogy a nyomatot meglágyítjuk s azután egy másik papírlapra sajtoljuk rá. Erőből a papírlapról megfelelő kezeléssel azután a nyomat a tartós rongypapírra vihető át. Azok az anyagok, amelyek az eljárásnak ebben a változatában kerülnek felhasználásra, olcsóbbak, mint a cellulóz-acetát bevonóhárttya felhasználásánál alkalmazott anyagok. Ennek az eljárás módjának kialakításához azonban még további kutatómunkára van szükség.

Ez az eljárás körülbelül ugyanannyiba kerül, mint a cellulóz-acetát hárttyával és szövettel való bevonatrétegezés; a fényképmásolatnál azonban olcsóbb. Előnye abban áll, hogy olyan papírlapot eredményez, amely erősebb, kevésbé nehézkes és tartósabb, mint bármely más restaurálási eljárás útján helyreállított papírdarab. Valóban az a helyzet, hogy ezek a lapok kötetbe kötve könnyen használhatók, s lényegesen erősebbek, mint gyakorlatilag bármely újonnan nyomtatott mai könyv. Talán lehetséges lesz idővel olyan gépi berendezés szerkesztése, amelynek segítségével a nyomdafestéket a romlott papírlapról el lehet távolítani, s azután át lehet vinni egy új rongypapír lapra. Az ilyen gép elkészítése azon-

ban valószínűleg meglehetősen költséges dolog lenne; az is lehetséges, hogy nem mutatkoznék elég érdeklődés iránta, s így előállítására nem fizetődnek ki.

Ez a helyreállítási eljárás a Virginia-i Állami Könyvtár sok köteténél került alkalmazásra. A felhasznált könyvek főként az utóbbi 75 év alatt nyomtatott, erősen igénybevett segédkönyvek voltak; akadtak azonban közöttük szép számmal az 1900-1910 közötti időszakban nyomtatott folyóiratkötetek is. Egyes esetekben a papír rendkívül rossz fizikai állapotban volt. A többi könyvnél a papír ugyan jobb állapotot mutatott, mégis ezekre esett restaurálás céljából a választás, mert előnyösebbnek látszott a helyreállítási munka elvégzése addig, amíg a teljes szöveg sértetlen állapotban volt. A helyreállított köteteknek pártatlan felülvizsgálása alapján az állapítható meg, hogy - bár elég kemény igénybevételnek voltak kitéve - mégis jól megállták helyüket. Általában jól olvashatók. Mindössze az a baj, hogy a festékanyag átvitelében némi egyenetlenség mutatkozik. Egyes könyvek betűsorai élesebbeknek és feketébbeknek, másoké viszont világosabbaknak és kissé bolyhosabbaknak tűnnek, mint amilyenek eredetileg voltak. Ez az utóbbi megállapítás különösen néhány restaurált folyóirat-kötetre áll, ahol a festékanyag nyilvánvalóan kötetenként más és más minőségű lehetett. Hasonló következtetésekre jutott A. W. Kremer is, aki a Kongresszusi Könyvtár számára restaurált köteteket vizsgálta felül.

+

Összegezeként megállapítható: a restaurálás szakemberei közül senki sem hiszi, hogy az általunk alkalmazott jelenlegi módszerek jelentik az elképzelhető legjobb eljárásokat. Mennél többet fog a tudomány megállapítani a romlott papírok összetételére vonatkozóan, s mennél több képlékeny bevonó-hártyaként felhasználható újabb anyagot állítanak majd elő, annál több lehetőség fog nyílni a restaurálási eljárások tökéletesítésére. Mindkét említett területen folynak az ilyenirányú munkálatok.

Egész sor olyan termoplasztikus hártyaanyag van már a piacon, amely máris jobb tulajdonságokkal látszik rendelkezni, mint az ezidőszerint felhasznált cellulóz-acetát hártya. Ilyen anyag pl. a myla, amely igen sok kívánatos tulajdonsággal rendelkezik, viszont túlságosan magas hőfokon lágyul csak meg, - így nem lehet írott művek rétegezéséhez felhasználni. Egy másik ilyen anyag a polietilén. Ezt ugyan könnyen lehet réteg alakjában a papírlapokra rásajtolni, viszont az egyszer rásajtolt réteg nehezen fejthető le újra. Hasznosnak ígérkezik ez az anyag olyanfajta dolgok restaurálására, amelyekről nem kell többé lefejtetni. Történeti értékkel bíró anyagokra azonban természetesen nem szabad felhasználnunk.

Arra is van lehetőség: sikerül talán majd olyan eljárást kialakítani, amelynek segítségével a papír romlott rostjai lesznek megszilárdíthatók. Ismernek már olyan eljárást, amellyel a gyenge minőségű papírról el lehet a festékanyagot távolítani, azután a rostok megfelelő kezelésével a papírt erősebb papírrá lehet átalakítani. Természetesen ennek az eljárásnak a festékanyag eltávolítására szolgáló szakaszát előbb ki kell majd küszöbölni, s csak

ennek megtörténtével jöhet majd ennek a módszernek könyvtári anyaggal kapcsolatos felhasználása szóba. Arra is mutatkozik lehetőség, hogy a romlott papíryananyagban a cellulóze-molekulákat újra összekölessék s így a rostok eredeti szerkezetét újra helyreállítsák. Ilyenfajta eljárás alkalmazására azonban csak a távoljövőben kerülhet majd sor.

+

Összefoglalásunkban nem kívánjuk az előzőkben ismertetett valamennyi eljárás áttekintését adni. Csak azokra a fontosabb mozzanatokra szeretnők újból ráirányítani a figyelmet, amelyeket az értékes anyag restaurálási, vagy megővási munkájáért felelősséggel bíró egyénnek szem előtt kell tartania:

1. A restaurálás munkájában felhasznált bármiféle anyag, így papír, textilanyag, rostok, bevonó-hártyák, ragasztóanyagok, stb. tekintetében bizonyossággal kell birtunk arra vonatkozóan, hogy a tartósság terén megfelelnek-e a laboratoriumi kísérletek során felállított követelményeknek.

2. A felhasznált anyagoknak a szöveg olyanfoku olvashatóságát, a restaurált darab olyan mérvű szilárdságát, hajlékonyságát, stb. kell biztosítaniok, mint amilyenre a helyreállított mű felhasználása terén minden valószínűség szerint majd szükség lesz.

3. Az alkalmazott eljárásoknak, így pl. a hő vagy nyomás felhasználásának nem szabad a tartósság rovására történiök.

4. Az illető eljárásnak nem szabad a megmunkálás alatt álló papirlapba azokat az elemeket, pl. savakat bezárnia, amelyek a romlás okozói.

5. A helyreállítás megtörténtével az illető darabot állandóan olyan tárolási viszonyok között - szennyezett papírfajtáktól, atmoszférától, túlságosan nagy melegtől, túlságosan magas- vagy túlságosan alacsonyfoku nedvesség-tartalomtól, stb. mentesen - kell tárolni, hogy a restaurálási eljárással a számára biztosított ellenállóképesség állandósulhasson.

+

Megkívánjuk még végezetül jegyezni, hogy bár az elmúlt 20 év leforgása alatt a megbízható restaurálási eljárások kifejlesztése terén szép haladást sikerült elérni, mégis sok tennivaló van még hátra. A könyvtárak és levéltárak azonban gyakorlatilag semmi anyagi áldozatot sem hoztak az ezen a területen végzett kutatások költségeinek fedezésére. Tekintettel a kérdés fontosságára és arra, mily nagymennyiségű, romlásnak indult anyag vár helyrehozatalra, helyénvalónak látszanék, ha a könyvtári és levéltári szakemberek több időt szentelnének és nagyobb támogatást biztosítanának a jobb restaurálási eljárások kialakítására.

Bibliográfiai jegyzet

Ezen cikkhez az anyagot elsősorban Barrow két munkája szolgáltatta. Az egyiknek címe: "Dokumentumok restaurálási eljárásainak kiértékelése", megjelent az American Documentation, 4.évfolyamának /1953/ 2. /áprilisi/ számában. [Magyarul: Könyvtári Tájékoztató. 1955. 8.sz. 43-49.lap.] A másiknak címe: "Kéziratok és okiratok; pusztulásuk és restaurálásuk", - nemrégiben jelent meg az University of Virginia Press előzetes kiadásában.

Ezeken felül az alábbi művek nyújtanak néhány itt tárgyalt kérdésre vonatkozóan felvilágosítást /ezeket is felhasználtuk/:

Barrow, W. J.: Black writing ink of the colonial period. [A kolóniális korzak fekete íróintétsége.] = American Archivist. 11:291 - 307.lap. 1948, október.

Barrow, W. J.: Procedures and equipment used in the Barrow method of restoring manuscripts and documents. [A kéziratok és okiratok Barrow-féle eljárással történő restaurálásánál felhasznált eljárás módok és berendezés.] Richmond, W. J. Barrow, 1954.

Krener, A. W.: The preservation of wood pulp publications. [A facellulózéból készült kiadványok restaurálása.] = College and Research Libraries, 15:205-209.lap. 1954, április.

Lakeside Press, Chicago: All the King's Men, Chicago, R. R. Donnelley & Sons /1954/.

Minogue, Adelaide E.: The repair and preservation of records. [Iratok javítása és megóvása.] = Bulletins of the National Archives, 5.No. 1943. szeptember.

Schullian, Dorothy M.: Early print transfer. [Régi nyomatok átvitele.] = Journal of the History of Medicine and Allied Sciences. 7:86-88.lap. 1952.

Library Trends. 1956, 4.vol. 3.sz. 259-268.1.

Bühme, Rudolf:

A KÖNYVTÁR ÉS AZ IPARI, KERESKEDELMI TANULÓ ISKOLA

Gondolatok a "Könyvnapok" számára.

A nyilvános könyvtárakat az ipari tanuló iskolák fiatalsága nem látogatja a szükséges mértékben. Ezt a tényt a könyvtárosok szakcsajtója eddig nem igen tárgyalta. Csak egyetlen ezzel a témával foglalkozó cikkről tudunk /Heinz Kiese: Lesebedürfnis und Lesequellen der Berufsschuljugend. Az ipari tanuló iskolák fiatalságának olvasási igénye és forrásai. Der Bibliothekar. 1951. 12.sz. 669-671.lap./ Ez valóban csodálatos akkor amikor újra és újra tapasztaljuk, hogy milyen alacsony a fiatalság arányszáma a nyilvános könyvtárak összolvasó létszámában, s hogy az elemi iskolából való távozással a sok éves "gyermekolvasó" elveszti eddigi könyvtárával való állandó kapcsolatát. Holott a könyvtárnak éppen a 14-20 évig terjedő nehéz és konfliktusokkal teljes korban lenne igen határozott és felelősségteljes nevelési feladata, s ez alól nem szabad magát kivonnia, ha a felnőttek képzésében mint annyira fontos tényező meg akarja állni a helyét. Heinz Kiese, aki maga is tanár az egyik berlini üzemi ipari tanuló iskolán, előbb említett cikkében szintén megállapítja, hogy a dolgozó fiatalság ijeszítően csekély mértékben vesz részt a könyvkölcshöz és igen tanulmányos kutatásainak eredményeként kívánja: "hogy a városi könyvtárak a városi és a mindég nagyobb jelentőséghez jutó üzemi ipari tanuló iskolákban erős propagandát indítsanak a jó könyvek olvasása érdekében. Minden ipari tanulóknak legalábbis tudnia kell a városi könyvtárakról. Tudnia kell, hogy hol fekszik a legközelebb eső könyvtár és hogy azt ő ingyenesen használhatja. Fontos feladat népszerűsíteniük meglévő népnevelő intézményeinket, hogy az ifjúság passzív részét is meg tudjuk mozgatni." Ezek a "nem könyvtáros" által támasztott kívánalmak eddig ipari tanuló iskoláinkban sajnos nem valósulnak meg, sőt az ipari tanuló iskoláinkkal való együttműködés fontosságát még maguk a könyvtárak sem ismerték fel kellőképpen. Az ehhez szükséges előmunkálatnak már az elemi iskolában kell megkezdődnie. Az elemi iskola és a könyvtár összedolgozásának főleg az elemi iskola utolsó évében egészen céltudatosan kell arra irányulnia, hogy az iskolából távozók lehető legmagasabb hányada az általános nyilvános könyvtár felnőtt-osztályába kerüljenek át. A könyvtárnak különböző propaganda intézkedések /átaló bibliográfiák, könyvkiállítások, az iskolából távozókhoz személy szerint intézett felhívások, a szülői értekezleten történő felhívások stb./ útján idejében rá kell terelnie a figyelmet szakirodalmi állományára, mint a pályaválasztás lényeges segítségére. Egyben rá lehet mutatni azokra a bőséges lehetőségekre, melyeket a könyvtár az ő sokoldalú szakköny-

veivel a jövőbeli ipari tanulónak nyújtani képes. Bár a fiatalok az ipari tanuló iskolával .. annak tanulmányi viszonyai és a sokkal kevesebb óraszám következtében - nem állnak hasonló szoros viszonyban, mint álltak az elemi iskolával, itt is vannak még jó és eddig még ki nem használt lehetőségek a fiatal olvasók megnyerésére. Ennek érdekében szeretnék néhány ösztönző gondolatot közvetíteni, melyeket a drezdai kerületi könyvtár és a "Professor Dr. Zeigner"-ről elnevezett drezdai kereskedelmi tanuló iskola együttműködésének folyamán nyertünk. Az iskola vezetőségével közösen előkészített propaganda vállalkozás közvetlen indítéka az 1955.évi "Könyvhét" volt. Bevezetőül néhány osztályban a német órákon körkérdeést bonyolítottunk le a kereskedő tanulók, a segédkönyvtáros tanulók és a gépiró tanulók között. A két kérdés, melyekre a tanítványoknak - akik majdnem kizárólag leányok voltak - azonnal felelni kellett, a következőképpen hangzott: "Melyik három könyv keltette fel különösen érdeklődését?" és "Miről szeretne valamit örömet olvasni?" Az első kérdésre adott feleletek a következő képet adták:

Kereskedő tanulók:

1. Makarenko: Ut az életbe
2. Storm: Novellák
3. Mann: Buddenbrooks-ház
4. Kraszewsky: Cosel grófnő
5. Nesthäkchen-regények
6. Spyri: Heidi
7. May Károly regényei
8. Reinhard: Treibgut
9. Fontane: Effi Briest
10. Andersen Nexő: A szürke fény
11. Ananjan: A Szewan partján

A segédkönyvtáros tanulók:

1. Balzac: Goriot apó
2. Andersen Nexő: A szürke fény
3. Mann: Buddenbrooks-ház
4. Fontane: Effi Briest
5. Ganghofer regények
6. Maupassant novellák

Gépiró tanulók:

1. May Károly regényei
2. Storm: Novellák
3. Mitchel: Elfujta a szél
4. Ganghofer regények
5. Stendhal: Vörös és fekete /Film!/
6. Andersen Nexő: A szürke fény
7. Obruchev utopista regényei
8. Felinau: Titanic
9. Spyri: Heidi
10. Reinhard: Treibgut
11. Semmelweis életrajza

Ugyanilyen érdekesek és tanulságosak a második kérdésre adott válaszok, /Mirel szeretne valamit örömet olvasni/ bár ezeket részben a német tanítás tananyaga is befolyásolta.

Valamennyi osztály tanulóinak többsége jó, 14-18 éves lányoknak való könyveket kívánt és ehhez egyik tanuló, magát mentegelve, hozzáfűzte: "Mert az új leánykönyvek sokszor olyan szárazak és unalmasak, kénytelenek vagyunk újra és újra a régiekhez nyulni". Ezután mindjárt az életrajzok következnek, mindenekelőtt a zenészeké, énekeseké és színészeké, azután jönnek az utleírások, kalandor-regények, bűnügyi elbeszélések, történelmi regények, hegymászó és sportregények. Természetesen az ilyen rögtönzött és viszonylagosan kevés számú tudakozódással dolgozó körkérdésre adott feleletek értéke nagyon körülhatárolt és alig jöhet többre, mint hozzávetőleges következtetésekre. De már ezek is elegendőek arra, hogy ráeszméljunk, fiataljainknál milyen nagy arányokat kezd ölteni a ponyva kedvelése, és hogy mennyire szükséges nekik nemcsak mesélni a jó könyvekről, hanem megmutatni az azokhoz való hozzáférés közvetlen, könnyen elérhető útját és módját. Akinek szüksége van az ipari és kereskedelmi tanulók és a könyv közötti viszony mélyrehatóbb anyagára, annak a számára Friedrich Schauer rendkívül értékes munkáját ajánljuk /Friedrich Schauer: Berufsschuljugend und Buch. = Pädagogik. 1950. 1.sz. 17-21.lap. - Kivonatossal: Der Bibliothekar. 1950. 5.sz. 254-259.lap./ Ez az első és tudtommal... eddig legtöbbször felölelő munka, igen nagy terjedelmű vizsgálata az ipari tanulók olvasmány iránti érdeklődésének az 1945 utáni időszakokra vonatkozólag. A szerző összesen 1125 tanuló olvasóigényét kutatta ki úgy, hogy ebben a számban minden korosztály és valamennyi szak szerephez jutott. Nekünk nem szándékunk a dolgozó fiatalság olvasási helyzetéről mélyebbre hatoló vizsgálatot rendezni. Körkérdéseink értéke ezért nem is annyira a konkrét eredményben rejlett, hanem sokkal inkább abban a tényben, hogy az irodalommal ezuttal nem mint tananyaggal /mégpedig némelykor nem is igen kedvelt tananyaggal/ találkoztak, hanem olyannak érzékelték, ami egy egész tanóra valamennyi tárgyával egészen személyes és közvetlen kapcsolatban van. Ez által jelentősége nyomtatékosan hangsúlyt kapott és a talaj előkészítést nyert a további munka számára.

Abból a helyes feltevésből kiindulva, hogy a jó könyvek érdekében végzett propaganda sohasem lehet eredményes a tanár megértő együttműködése és lelkesedése nélkül, a tanuló iskola vezetősége, az egész tantestület és a kerületi könyvtár néhány könyvtárosa pedagógiai konferenciát tartottak ezzel a címmel: "A könyv szerepe az oktatásban és nevelésben". Rövid hozzászólások során legelőször a könyv szerepét tisztázták, hiszen az a tanításban segédeszköz és eszköze a nevelésnek is. Ugyanakkor helyesen ismerték fel és emelték ki súlypontokként a hazafias irodalmat és a szakirodalmat. A konferencia azután az ifjúság védelméről szóló rendeletből kiindulva foglalkozott a ponyva és minden szennyirodalom elleni harccal, majd azokkal a módszerekkel, melyek alkalmasak arra, hogy a tanulókat a jó könyvhöz vezessék el. Itt a körkérdés eredményei számos támaszpontot adtak. Nekünk könyvtárosoknak nagy öröm volt hallani, hogy a konferencia résztvevői milyen egészséges kritikát gyakoroltak a tanterv gyöngéi és a német tanítás anyagának kiválasztása felett. De bírálták a tanárok gyakran még elégtelen készségét is, s

azt, hogy a könyvre való nevelést mint elrendelt egyszeri akciót fogják fel /pl. könyvhét/ nem pedig állandó, folyamatos feladatnak. Ezután /csatlakozólag/ a kerületi könyvtár könyvtárosai kifejtették az iskola vezetésével együttesen előkészített "Iskola és könyvtár közötti barátsági szerződést", melyek lényeges pontjait ösztönzés címljából itt leközzöljük.

A. A kerületi könyvtár kötelezettségei

1. Tanácsokkal alátámasztani, segíteni az ifjúsági és tanári könyvtárak állományának kiépítését.
2. Állandó jellegű kölcsönkönyvanyagának átengedése a kerületi könyvtár tartalékállagából, hogy ezáltal az erősen a tananyaghoz szabott iskolai könyvtár állománya többoldalúvá és a tanulók számára vonzóbbá váljék.
3. A kerületi könyvtár szakemberei rendszeresen utmutatásokat és technikai segítséget nyújtanak az ifjúsági könyvtár kezelését illetően.
4. Olyan aktuális témák bevonása a kerületi könyvtár rendezői tevékenységébe, melyek segítik az oktatást.
5. Könyveknek és más anyagoknak kölcsönként való átengedése az iskola épületében lévő tárlókban és faliújságokon való kiállítás céljából.
6. A kerületi könyvtár könyvtárosai a szakiskola módszertani kabinetjének előadásai keretében beszélni fognak az általános nyilvános könyvtárak tevékenységéről, szervezetéről és feladatairól.
7. A külső területen lakó tanulók számára tanítás utáni "azonnal kölcsönző" részleget rendeznek be a kerületi könyvtár közelfekvő központjában /főkölcsonzóhelyén/.
8. Irodalom összeállításra és a folyóiratokban megjelenő cikkek nyilvántartása a tanuló iskola tanárai számára.

B. A tanuló iskola kötelezettségei

1. Minden osztályban az anyanyelvi tanítás keretében - tanévenként legalább egyszer - előadást kell tartani a nyilvános könyvtárak jelentőségéről és használatáról.
2. Minden osztályban beszámolót kell iratni a tanulóhoz legközelebb eső nyilvános könyvtárról.
3. Az oktatás keretében a tanár rámutat a tananyag elmélyítésére alkalmas irodalomra és arra a lehetőségre, hogy a kerületi könyvtártól ki lehet a könyveket kölcsönözni.
4. Az iskola tanárai a kerületi könyvtár keretében előadnak a tanuló iskolai munka feladatairól és problémáiról.
5. Az iskola különleges alkalmakkor segíti a kerületi könyvtárt az iskola énekkarával, hangszereivel és fényképezőkörével.

6. Az iskola a nyári szünet alatt gyakorlatra küldi a gépiró-
női osztályok tanulóját a kerületi könyvtárba.
- C. Mindkét intézmény állandó tapasztalatcserében állapodik meg
a haladó irodalom terjesztése és a szennyirodalom salakjá-
nak és piszkának leküzdése céljából.

A most említett megjegyzés tárgyalásánál nekünk könyvtárosoknak alkalmunk volt a tanári testülettel megbeszélni több olyan kérdést, melyek minket különösen érintenek. Például: szemelvények kérdése, ha bizonyos okokból az egész mű elolvastatása nem lehetséges; az ifju-
sági könyvtárak munkájának megjavítása az ipari és kereskedelmi ta-
nuló iskolákban; a nyilvános könyvtárak erősebb használata a tanuló
iskola tanárai által; a kötelező olvasmányok elevenebb kiválasztása;
a mai irodalom erősebb bevonása az oktatásba, tekintettel fontos mű-
velődési és nevelési lehetőségeire, stb.

A jól előkészített és igen eredményes konferenciát azzal fejez-
tük be, hogy vezetésünkkel az egész tantestület látogatást tett a
kerület központi könyvtárban. Kiderült, hogy a tanárok nagy része
eddig még kevéssé ismerte fel, hogy milyen változatos módon tudnak
segítségnyújtani az általános nyilvános könyvtárak az oktatás
előkészítésében és az önképzésben; legalábbis jelentősen alábecsül-
ték ezeket a lehetőségeket. Így a közös konferencia pozitív eredmé-
nye volt egyrészt a könyvtár pedagógiai problémáinak fokozottabb
megértése, másrészt az is, hogy az olvasótermek és a felvilágosító
részlegek látogatása a tanárság részéről ugrásszerűen emelkedett.

A "könyvhét" alatt az iskola egyik nagy tantermében 5 napon
át 8-14 óráig könyvkiállítást rendeztünk. A kiállításon azonnal be-
lehetett iratkozni a könyvtárba, sőt kölcsönözni is lehetett. A
könyvek kiválasztásánál ügyeltünk a tárgykörök sokoldalúságára, va-
lamint arra, hogy a fiatalság érdekesítő irodalmat akar. A lehe-
tőséghez képest kifogástalan és hatásos védőburkolatokkal ellátott
példányokat kerestünk ki. Előre megállapított fordulóban kerekén
50 osztály látogatta meg a kiállítást a német tanítás keretében.
Már előzőleg megkapták tanárjaiktól a megfelelő utmutatásokat és
így nekünk nem maradt más hátra, mint rövid tájékoztatást adni vá-
rosunk könyvtárhálózatáról és lebonyolítani a beiratkozásokat. A
tanulók a kiállítási asztalokhoz szabadon odamehettek és ott az
őket érdeklő könyveket azonnal kölcsön is vehették. Továbbmenő
könyvkiválasztásuk előjegyzésbe kerültek és a legközelebbi szünetig
elintézését is nyertek. Annak ellenére, hogy a tanulók között
- ahogyan egy rövid körkérdés segítségével megállapítottuk - mint-
egy 10-15 % volt előzőleg is olvasó, az érdeklődés meglepően nagy
volt a méreteiben igen szerény kiállítás iránt. Mindenesetre világ-
osan megmutatkozott, hogy mely osztályokban fűzte a tanárt szoros és
tevékeny kapcsolatot az irodalomhoz, tudta a könyv iránti szeretetét
átvinni tanítványaira. Ezeket az osztályokat alig lehetett a kiállí-
tási helyiségből kicsalogatni, sokat kérdeztek és élénken éltek az
alkalommal, hogy az állami könyvkereskedés elárúsítópultjánál az
olcsó Reclam-füzetekkel vessék meg jövőendőbeli saját könyvtáruk
alapját. Az olvasókkal való beszélgetés során többször kellett bi-
zonyos félénkséget leküzdödni, mielőtt a jelentkezésre és kikölcsön-

zésre került a sor. Legerősebb vonzóereje a mai tárgy regényeknek, utleírásoknak, életrajzoknak és a népszerű tudományos irodalomnak volt. Még az annyiszor holtta nyilvánított lírai költészet iránt is többször történt érdeklődés. A kis kiállítást ezek az 5 délelőttön meglátogató 1000 tanuló közül 248 mindjárt jelentkezett, ami kerekén 25 %-nak felel meg. Egy számszerint nem rögzített része a tanulóknak azt közölte, hogy a lakhelyükhöz vagy munkahelyükhöz legközelebb eső fiókkönyvtárnál fognak jelentkezni. 355 kötet könyv került kikölcsönzésre. Ezt az eredményt jobb előkészítéssel, célszerűbb szervezéssel és toborzással, mindenekelőtt pedig egy nagyobb, gazdagabb könyvválasztékkal kétségtelenül még lényegesen javítani lehet. Azonban egy is elmondhatjuk, hogy ez a vállalkozásunk fiatal olvasók megszerzésére mindenképpen sikerrel járt. Arra bátorított fel minket, hogy az idei "Könyvhét" alatt megismételjük és kerületünk erre számra lehető körzeti könyvtárainak még akkor is kivételre ajánljuk, ha a "napok" sajnos egybe is esnek a júniusban megkezdődő vizsgákkal. Módszerünk segítségével még többet is elérhetünk: megemlékezhet az önműködés könyvtár és a tanuló iskola között; gyors mértékben tudjuk megnyerni a dolgozó fiatalságot új olvasókul; végül érdeklődést kelthetünk a haladó, az öntudat ébresztésére és képzésére alkalmas irodalom iránt.

Der Bibliothekar, 1956. 4.sz. 197-203.lap.

ÉSZREVÉTELEK A KÖNYVTÁRI PLAKÁTHOZ

A könyvterjesztés és népszerűsítés nagyszámu formái között a plakátot ma még mindig sok gondot okozó mostohagyermeknek kell tekinteni. Az eddig talált megoldások legnagyobb részét sem tematikai vagy művészeti szempontból, sem pedig a szervezés szempontjából nem tekinthetjük mintaszerűnek.

Tematikai szempontból nagyon előnytelenül hat az, hogy a könyvtári plakát sokirányu felhasználási lehetősége közül még mindig nagy a bizonytalanság és még nagyobb a hozzá nem értés. Ennek oka, hogy a kérdést nem vitatták meg kellőképpen s hiányzik a tapasztalatok ki-cserélése. Megállapíthatjuk, hogy nálunk a könyvtári munkában a plakátoknak általában négy fajtája talál alkalmazást. Ezek a következők: plakátok, melyek általában a könyvet magát hirdetik, tehát a könyvkereskedelmet és könyvtárt egyaránt szolgálják; plakátok, melyek a könyvtárakat vagy egy bizonyos könyvtár használatát reklámozzák; plakátok, melyek valamely különleges indítékból, alkalomból hirdetik, ajánlják a könyveket /ezek mind a könyvtáron belül, mind kívül hatásosakká válhatnak/; plakátok, melyeknek egy meghatározott, szűken körülhatárolt feladata van /pl. kiállítási segédeszközök/. De még nem fejlődött nálunk

a könyvtárplakátnak egy különleges formája, mely pedig a Szovjetunióban már széltében elterjedt, az a plakát, amelyik "agitációsessköz a legértékesebb könyvek olvasása érdekében", vagy - ahogyan azt Denisz'ev "A tömegkönyvtár munkája"^{1/} című művében meghatározza: "Egy művésziesen kialakított ajánlási jegyzéke a legértékesebb irodalomnak". Az ilyenfajta plakátok tehát bizonyos értékes könyvet /könyveket/ propagálnak. Nálunk még ritkaságszámba megy, ha ilyen módon toboroznak olvasókat az irodalom egyes csoportjai, pl. szakkönyvek számára. Pedig - az előfeltételek meglévin - szükséges, hogy a könyvtári plakátnak már említett elterjedt formái mellett kialakuljon az egyes könyveket hirdető plakát. A "Kultur und Fortschritt" könyvkiadó már ki is hozott ilyenféle plakátokat a könyvtárak számára "Der Buchreporter" címmel, ezeken saját vállalatát könyveit propagálja...

Bizonyára mindenki számára, aki a könyvtári plakát továbbfejlesztésének kérdésével foglalkozik és aki tanulmányozza Denisz'ev könyvének megfelelő fejezetét, feltűnik, hogy a szovjet könyvtári plakát nem nyomtatott plakát, hanem ceruzával, ecsettel és ollóval a könyvtár dolgozóinak maguk készítik el. Ez a plakát módszerbeli utmutatást ad, amennyiben pl. eligazít a használatra vonatkozólag, közvetlenül igyekszik a termelésre hatni és egyben a könyvtár használatára is olvasókat toboroz. Denisz'ev példaként említi egyik falusi könyvtárat, amely a területén lévő kolhozoknak egész sorozat plakátot küldött a "Kerüljétek a termésveszteségeket!" témakörből. A plakátokra a természetesség ellen folyó küzdelem legjobb könyveinek borítófejlőit rajzolták fel.

De nemcsak az kívánatos, hogy a könyvtáros tájékozott legyen, plakátjai különféle felhasználási lehetőségeiről, hanem tisztában kell lennie a plakát politikai nevelőhatásával és tudnia kell azt is, hogy a könyvtári plakát az irodalompropaganda egyéb formáin belül milyen működést fejt ki. Van M. Kalinnak egy találóan jellemző formulája: a plakát aktív politikai feladatáról: "A plakát a tömegek művészete, azzal megy be a művész a népbe". A plakát szükséges hatásmódjának jó meghatározását adja W. Kemenov is, mikor azt írja: "A plakát a művészet egyik legtevékenyebben és legközvetlenebbül ható fajtája". Természete szerint a plakát szenvedélyes felhívást tartalmaz a nézőhöz. A plakátnak izgalomba kell hoznia a néző gondolatait és érzéseit közvetlenül bizonyos cselekedetekre, tettekre kell ösztökélnie. Ezekre a tettekre utal mind az ábrázolás, mind a szöveg; az utóbbinak természetesen az ábrázolással a legszorosabb összhangban kell állnia. A különbség a könyvtári plakát és a könyv propagálásnak többi általunk ismert formája között első sorban abban áll, hogy az utóbbi esetekben még kizárólag toborzó, propagáló, ráutaló szerepről van szó. A könyvtári plakát ugyanakkor a propaganda mellett az irodalom ismeretét és az olvasókedvet is elmélyíti.

Ami könyvtári plakátjaink művészi színvonalát illeti, elmondhatjuk, hogy az itt mutatkozó hiányosságok összefüggnek egész plakátművészetünk általános bajjaival. Ezeket az utóbbi időben a sajtóban is sokszor megvitatták, legnagyobb bajnak a plakátok egyformaságát látják. Bár a könyvtáros mint megrendelő, a kialakítás tekintetében is érvényesítheti befolyását, /és ezt a befolyást nem szabad jelentéktelenné tekinteni/, egy hatásosabb plakátművészet felé az áttörés

^{1/} Denisz'ev: A tömegkönyvtár munkája.

mégis csak a szakemberek részéről történhet. Magától értetődően a könyvtárosok gyakorlati tapasztalatai és beleélőképessége révén megvan a lehetősége, hogy - mint megbízó - határozott és ésszerű javaslatokat tegyen művészi könyvtári plakát kialakítása érdekében.

A szervezés szempontjából nagy hiányt jelent, hogy a plakátok előállításánál egyes könyvtárak egymástól elszigetelten dolgoznak és hogy mindezekig az együttműködés és tapasztalatcsere a semmivel volt egyenlő. /Szakfolyóiratunk kilenc évfolyama a könyvtári plakát kérdéssről egyetlen közlemény sem tartalmaz! / Olyan kérdések, mint pl. a vidéki könyvtárak számára készülő propagatív plakátok központi előállítása, ugyancsak ide tartoznak. El kellene kerülni, hogy minden egyes könyvtár kénytelen legyen saját területe részére ilyen plakátokat kiadni, hiszen központilag a plakátok sokkal célszerűbben készíthetők el. Mégsem szabad a másik tuzásba esni és lehetőleg mindent központosítani akarni. Ha a témák szempontjából nézzük a dolgot, bizonyára gyakori eset lesz, hogy a plakátnak tartalmilag a terület különleges adottságait kell tükröznie...

Ahogy a rostocki kerületi könyvtár a hatásköréhez tartozó városi és községi könyvtárak számára propagatív plakátokat készített, ugyanúgy kellene - lehetőleg központilag - plakátokat kiadni, melyek a Német Demokratikus Közfársaság különböző könyvtárfajtáit népszerűsítik. Ez azért különösen célszerű, mert ilyen módon lehetővé válik bizonyos olvasórétegeket - arra alkalmas formában - közvetlenül megszólítani. Hogy hogyan kell plakátokat különleges célok szolgálatára alkalmassá tenni, arra még sok kezdeményező gondolatot lehetne adni. Ez azonban ennek a tanulmánynak keretében nem lehetséges. Csak néhány példát nevezünk meg a legfontosabbak közül: plakátok központi kiadása a szüneti gyermektáborok számára, a Német-Szovjet Barátság Hónapjának alkalmából, a Világbéketanács emléknapijainak és a pártoktatási irodalom propagálására. Az ilyen plakátok központi kiadása munkaidőt és munkaerőt takarít meg, és különösen a kisebb könyvtárak munkájának jön jól segítségére.

Most fordítsuk figyelmünket a plakátok alakjára és formájára! Már eleve világos, hogy a könyvnek - még konkrétebben kifejezve, a haladó könyvtárnak - a propagálása kell, hogy a könyvtárplakát kialakítását megszabja. Azonban plakátjaink jelenleg még lényegükben a könyvtári propaganda eszközei; még nem közvetlen eszközei az irodalompropagandának. A nézőhöz intézett felszólításainak szándéka egészen általánosan az, hogy általában az olvasásnak ill. valamely könyvtár olvasójának megnyerjék. A megformálás lehetőségei, melyek ezideig a leggyakoribbak, a következők: 1. A kép szimbolumok segítségével utal a könyv jelentőségére vagy az olvasmányok hasznos voltára. 2. Az ábrázolásban a könyv az olvasó vagy dolgozó emberrel kapcsolatban jelenik meg. 3. Az ábrázolás a könyvet bizonyos környezetben /miliőben/ mutatja be, ezáltal remélnék olvasókat megnyerhethetőni...

Míg a plakát megvalósításához a könyvtáros csupán az ideát adja, addig a szövegnek a kiválasztása teljesen az ő kezében van. Ezzel kapcsolatban a következőkre kell különösen figyelemmel lennie:

1. Kerülni kell minden egyformaságot, azonosságot. Eredetibb és különlegesebb szövegeket kell találni, mint eddig. Az olyan szö-

vegek, mint pl. "A könyv tanít, jöjjön a városi könyvtárba!" vagy "Könyvet a községi könyvtárból minden parasztházba", nem rosszabbak, de nem is jobbak, mint az eddig ismert, használható jelmondatok legtöbbje. A mottó /jelszó/ kiválasztásánál is le kell térni az egyforma-ság utjáról. Helyes volt, hogy a Heinrich Mann féle jelszót: "A ma könyvei a holnap cselekedetei" a kultúra minisztériuma a könyvhét mottójául jelölte ki és ezáltal az ünnepség konkrét tartalmat kapott. Mégis vigyázni kell a jövőben arra, hogy ez a mottó a gyakori használat következtében a könyvtárakban ne váljék elkoptatott frázissá.

2. A hatás szempontjából igen fontos a szöveg rövidsége és tömörsége. Tul. hosszú vagy körülményes szöveg a legjobb művészi munka hatását is leronthatja. Nagyon sok mulik a szöveg ügyes elosztásán és alakításán...

3. Vigyázni kell továbbá arra, hogy a szöveg és a képi ábrázolás között ne legyen ellentmondás és egyik a másikat ne tegye feleslegessé...

Ez a dolgozat arra volt kísérlet, hogy általános vonásokban és konkrét példák feldolgozásával tájékoztasson a könyvtári plakát egy-némely problémájáról, továbbá, hogy vitára ösztönözzön, végül, hogy így az ezen a területen folyó munka megjavításához is hozzájáruljunk...

- Der Bibliothekar, 1956. 4.sz. 205-210.lap.

S Z E M L E

LENGYEL NÉPKÖZTÁRSASÁG

Rövid áttekintés a köztársaság könyvtárügyéről.

A második világháború kezdetén Lengyelországban 36.000 könyvtár volt. Ezekből 26.000-et tett ki az iskolai könyvtárak, kb. 9.500-at a közművelődési könyvtárak és 500-at a tudományos könyvtárak száma. Lengyelország összes könyvtárainak állománya mintegy 22,500.000 kötetet számlált.

A második világháború alatt és a hitleri megszállás idején Lengyelország könyvtárainak állománya rendkívül nagy károkat szenvedett: a 22,500.000 kötetből alig maradt meg 7,500.000.

A népi hatalom kormányára óriási munka vár, egyrészt a könyvtárak helyreállítása és létrehozása terén, másrészt egy új könyvtári rendszer megszervezésével kapcsolatban.

1946 április 17.-én adták közre a "Könyvtárakról és a könyvtári állomány megőrzéséről szóló törvényerejű rendelet"-et.

A törvényerejű rendelet lényege abban van, hogy valamennyi könyvtár és valamennyi könyvgyűjtemény nemzeti tulajdonnak számít és a nép szolgálatában áll. Ebből a célból szervezték meg a nyilvános könyvtárak országos hálózatát, mely iskolai, közművelődési és tudományos könyvtárakból tevődik össze.

Lengyelország közművelődési könyvtárainak állami hálózatához a következő könyvtárak tartoznak: vajdasági, járási és községi könyvtárak, illetve kölcsönző állomások; ez utóbbiak a községi könyvtárak fiókjai. /Ugy helyezkednek el, hogy a munkások és parasztok széles tömegei minél könnyebben hozzájussanak a könyvekhez./

A vajdasági könyvtárak feladatait az 1950 április 8.-án kelt rendelkezés határozza meg, mely szerint a vajdasági könyvtáraknak olyan munkát kell végezniük, amely a könyvtárakról szóló törvényerejű rendelet által kitűzött feladatok végrehajtását szolgálja. E dekrétum szerint minden lakos számára lehetővé kell tenni, hogy megkapja a számára szükséges könyvet, szervezeti és oktatási, illetve módszertani segítséget kell nyújtani az alacsonyabb fokú könyvtáraknak és gyűjteniük kell az adott vajdaságra vonatkozó helytörténeti anyagot.

1951-ben a Közoktatásügyi Minisztérium rendeletet adott ki arra vonatkozóan, hogy a vajdasági könyvtárak mellett oktatási-módszertani osztályt kell szervezni. Ezeknek az osztályoknak az a

kötelessége, hogy tanulmányozzák a vajdaság könyvtarügyének állapotát, szervezeti felépítését és szükségleteit, dolgozzák ki a könyvpropaganda és az olvasás irányításának módszereit, segítsék a könyvtárakat ahhoz, hogy felhasználják a szovjet könyvtárak és a lengyel élenjáró könyvtárak tapasztalatait; további feladatok: helyszíni instruálás; a könyvtári dolgozók képzésének és továbbképzésének megszervezése; együttműködés az instruáló és módszertani munkát végző népművelési intézményekkel és társadalmi szervezetekkel.

Lengyelország legnagyobb közművelődési könyvtára a varsói Nyilvános Könyvtár, melyet 1907-ben létesítettek. A könyvtárnak szerteágazó városi fiókhálózata van. A fiókhálózat kerületi tudományos olvasókból, otthonra kölcsönző felnőtt könyvtárakból és gyermekkönyvtárakból áll. A Könyvtár osztályai: bibliográfiai tájékoztató osztály, könyvtartudományi osztály és gyermekkönyv muzeum; létrehozták továbbá a központi oktatási és módszertani osztályt, melynek az a feladata, hogy megfelelő segítséget nyújtson az ország valamennyi gyermekkönyvtárának.

A gyermekkönyvtárak /melyek a lengyel közművelődési könyvtárak hálózatához tartoznak/ tervezései szervezése 1951-ben indult meg. Jelenleg ezek a könyvtárak szervezetileg a felnőttek közművelődési könyvtáraihoz kapcsolódnak, s ezeknek osztályaiként, illetve fiókjaiaként működnek.

Lengyelország állami könyvtári hálózatához tartoznak továbbá a tudományos könyvtárak is.

Lengyelország legfőbb tudományos könyvtára az 1928-ban létesült Nemzeti Könyvtár.

A Könyvtár gyűjti és őrzi az egész lengyel irodalmat és a Lengyelországról szóló külföldi irodalmat. A központi állami könyvtár jellegét magánviselő könyvtár tevékenysége arra irányul, hogy minél nagyobb segítséget nyújtson az ország különböző könyvtárainak.

A Nemzeti Könyvtár egyúttal az ország bibliográfiai központja is. A könyvtáron belül működik a Bibliográfiai Intézet, amely szerkeszti és hetenként kiadja az egyetemes kurrens bibliográfiát /Przewodnik Bibliograficzny - Bibliográfiai mutató/, havonta közreadja a folyóiratcikkek, a gyűjtemények, a recenziók, a fontosabb hírlapcikkek bibliográfiáját /Bibliografia zawartosci czasopism - Időszaki Cikk Bibliográfia/, kiadja a lengyel sajtó retrospektív bibliográfiáját, szak- és ajánló bibliográfiákat szerkeszt, foglalkozik a bibliográfia történetének, elméletének és módszertanának kérdéseivel, ezenkívül olyan központként működik, amely a bibliográfiával foglalkozó egyéb intézmények munkáját szabályozza és összehangolja.

1950 óta az Intézet folyóiratot ad ki *Biuletyn Instytutu Bibliograficznego* címen, amelyben cikkeket közöl az elméleti és módszertani jellegű bibliográfiákról.

A Bibliográfiai Intézet 1951 óta nyomtatott katalóguscédulákat ad ki valamennyi újonnan megjelent kiadványról /a különlenyomatok és kis példányszámban megjelenő kiadványok kivételével/, a könyvtárak ezekből építik fel katalógusaikat és kartotékjaikat. 1954 óta a Nemzeti Könyvtár nyomtatott annotált katalóguscédulákat is ad ki.

1954-ben a kormány jóváhagyta a Nemzeti Könyvtár szervezeti szabályzatát, mely nagyobb fejlődési lehetőséget nyújt egyrészt a Bib-

liográfiai Intézetnek, másrészt a nemzetközi Kiadványoszerző Irodának s a mikrofilm osztálynak; ugyanekkor létrehozták az önálló könyv-egészségügyi és restauráló osztályt, illetve a Könyv- és Olvasásügyi Intézetet.

Lengyelország 8 egyetemi könyvtára közül a legnagyobb a krakkói Jagello Egyetem Könyvtára /alapítási éve: 1364/, ezt követi a varsói Egyetemi Könyvtár /alapítási éve: 1817/ és a wroclawi Egyetemi Könyvtár /alapítási éve: 1945/.1/

A krakkói Jagello Egyetem Könyvtára évszázadok óta gyűjti a lengyel nyomtatott sajtótermékeket s ezért a legjobb "Polonica" gyűjteménnyel rendelkezik. A Varsói Egyetemi Könyvtárnak igen gazdag orosz könyvgyűjteménye van, melynek gyarapítása rendszeresen folyik.

Lengyelország tudományos könyvtárainak sorába tartozik az Ossolinski Nemzeti Intézet /Ossolineum/ is, amelyet 1818-ban létesített Lwowban Józef Maximilian Ossolinski. 1946-ban az Intézetet és vele együtt a könyvtárat is Wroclawba helyezték.

Az Ossolineum Lengyelország egyik legfontosabb tudományos kutató központja, amely főleg a lengyel történet, a lengyel irodalom és a lengyel művelődés fejlődésének kutatásával foglalkozik.

1953-ban az Ossolineum-Könyvtár állományában 280.000 könyv, kb. 11.000 kézirat és 27.000 darab grafika volt. A Könyvtár mellett igen jól berendezett marxista-leninista kabinet működik.

Jelenleg az Ossolinski Nemzeti Intézet Könyvtára a Lengyel Tudományos Akadémia Könyvtárának hálózatához tartozik.

A szakkönyvtárak közül ki kell emelnünk az Állami Mezőgazdasági Tudományos Intézet pulavai könyvtárát, amely Lengyelország egyik legnagyobb szakkönyvtára. 1953. január 31-én Varsóban Lengyel-Szovjet Intézet nyílt meg, amely azt a feladatot tűzte maga elé, hogy a lehető legnagyobb teljességgel tanulmányozza a Szovjetunió életét és eredményeit. Az Intézet mellett könyvtár létesült, ez ma már 80.000 kötetet számlál.

1953. szeptember 24-én a lengyel kormány rendeletet adott ki a vállalati szakkönyvtárak hálózatának létrehozásáról. E rendelkezésnek megfelelően valamennyi olyan gazdasági vállalat, amely több, mint 100 munkást foglalkoztat, könyvtárat köteles felállítani.

Lengyelországban az állami könyvtárhálózaton kívül számos olyan könyvtár is működik, amelyeket különféle társadalmi szervezetek tartanak fenn. Ezekhez a könyvtárakhoz soroljuk a vállalatnál működő

1/ 1953-ban a fenti könyvtárak a következő állománnyal rendelkeztek: a Jagello Egyetem Könyvtára: 1,023.000 könyv, 10.200 kézirat, 7.500 térkép, 35.800 példány grafika, 23.700 kotta; a Varsói Egyetemi Könyvtár: 1,230.000 könyv, 1.600 kézirat, 2.300 térkép, 44.500 példány grafika; a wroclawi Egyetemi Könyvtár: 948.000 könyv, 9.500 kézirat, 3.500 térkép, 29.000 példány grafika, 10.700 kotta.

szakszervezeti könyvtárakat is. A szakszervezeti könyvtárak hálózata az 1.000 munkásnál több munkást foglalkoztató vállalatoknál felállított állandó jellegű könyvtárakból, a kisebb vállalatoknál szervezett kölcsönző állomásokból - ezeket letétek formájában látják el könyvekkel - és a szakmaközi vajdasági és járási művelődési otthonok könyvtárából áll. A községekben a "Paraszti Önségély Egyesület" könyvtárai működnek, amelyek lényegében a mezőgazdasági termelőszövetkezeteket szolgálják ki.

Lengyelország könyvtárai a Művészet és Művelődésügyi Minisztérium irányítása alatt állnak, melynek kebelén belül létrehozták a Könyvtárak Központi Igazgatóságát.

A könyvpropaganda és könyvterjesztés fokozása céljából 1952. május 24.-én rendeletet adott ki a kormány az olvasómozgalom és a könyvterjesztés kérdéseivel foglalkozó tanács létrehozására. A jelenleg is működő vajdasági, járási és községi könyvtári bizottságok alapján létrehozták a vajdaságokban, járásokban és községekben is az Olvasómozgalmi és Könyvterjesztési Tanácsokat.

Fontos feladatokat hárít a lengyel könyvtárosokra a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága VII. plenáris ülésének határozata /1952 június/, mely a mezőgazdaság fejlesztésére és a falusi tömegpolitikai munka kibontakoztatására helyezte a fősúlyt. Ez a határozat arra kötelezi a könyvtárosokat, hogy figyelmüket a falusi könyvterjesztés kérdéseire összpontosítsák. 1952. október 4.-e és 5.-e között tartották meg Scecinben a Művelődési és Művészetügyi Dolgozók Országos Értekezletét. Ez célul tűzte ki a kulturális elmaradottság felszámolását, a kulturának az ország legtávolabbi zugába való eljuttatását is, hogy a kultúra eredményeiben a legszélesebb paraszttömegek is részesedjenek. Az értekezleten határozatot hoztak többek között arról, hogy 1954-ben minden községben legalább kölcsönző állomást kell létesíteni.

A lengyel könyvtárosképzés igen erőteljes. Az egyetemi végzettség elnyerése végett a Varsói Egyetemen létrehozták a könyvtártudományi tanszéket.

A középfoku könyvtárosképzést a szovjet könyvtáros-technikumoknak megfelelő könyvtáros-liceumokon lehet elérni. Liceumok működnek ezidő szerint Varsóban, Wroclawban, Krakówban, Lódzban és Bydgosban. A tanidő tartama négy év.

1948 óta Jarocinban Állami Könyvtárosképző Központ működik. Itt állandó könyvtáros-tanfolyamok vannak a különféle típusú könyvtárak dolgozóinak képzésére; van hat hónapos tanfolyam olyan ifjú könyvtárosok számára, akik elvégezték a középiskolát; ezenkívül különféle rövidlejáratu /3 héttől 2 hónapig terjedő/ tanfolyamok működnek a könyvtárosok szakképzettségének emelése céljából.

A fentiekén kívül egyéb szervezetek és intézmények is szerveznek könyvtárosképző és könyvtáros-továbbképző tanfolyamokat. Így például: a Lengyel Könyvtárosok Egyesülete, a Könyvtárak Központi Igazgatósága, a Nemzeti Könyvtár, a Varsói Nyilvános Könyvtár, a Szakszervezeti Szövetségek Központi Tanácsa, stb.

Lengyelországban megteremtették a Lengyel Könyvtárosok Egyesületét. Ennek a társadalmi szervezetnek az a főfeladata, hogy egyesítse a könyvtárak dolgozóinak nagy tömegeit munkájuk ill. ideológiai- és szakmai képzettségük tökéletesítése céljából.

A lengyel Könyvtárosok Egyesületének központi tanácsa a következőképpen fogalmazta meg a könyvtárosképzésről szóló felhívást: ad-

ja ki: Przegląd Biblioteczny /Könyvtári Szemle/, mely tudományos folyóirat, Bibliotekarz /Könyvtáros/, mely a könyvtár elméleti és gyakorlati kérdéseiről a könyvtári dolgozók széles tömegeit tájékoztatja. Végül megemlítendő a Poradnik Bibliotekarza /A könyvtáros tanácsadója/ is, mely a közművelődési könyvtárak kevésbé képzett könyvtáraihoz segítségét szolgálja.

Az 1954. év elején Lengyelországban 54.336 különféle típusu könyvtár és 30.766 kölcsönző állomás működött, mintegy 57,657.800 kötetnyi állománnyal. De előirányozták Lengyelországban a könyvtárak további mennyiségi fejlesztését úgy, hogy minden községnek legyen könyvtára és a könyv eljusson az ország legtávolabbi részébe is.

IRODALOM

1. Dunin-Wasowicz, M.: Warszawa - miasto kultury. /Varsó a kultúra városa./ = Przegląd Kulturalny. 1954, 45.sz.

A Varsói Városi Nemzeti Tanács 6.ülésszakán a kultúra kérdéseinek megvitatása során rámutattak arra, hogy Varsó fokozatosan a könyv városává válik. A városban 47 könyvesbolt és nagyszámu könyves pavillon van. Több mint 2.000 üzemben könyvárusító sátrakat állítottak fel. Hiányosság azonban az, hogy a könyvesboltok elosztása egyenlőtlen; a város egyes kerületeiben egyáltalán nincsenek is könyvesboltok. Kissé egyenlőtlen a könyvtárak területi elosztása is. A könyvpropaganda és a könyvterjesztés terén igen jó eredményeket ért el a Varsói Nyilvános Könyvtár és az üzemekben illetve munkásszállókban működő szakszervezeti könyvtárak.

2. Kozioł, Czesław: Czytelnictwo techniczne w publicznych bibliotekach powszechnych. /A műszaki irodalom olvasása a közművelődési könyvtárakban./ = Książka Techniczna. 1954, 5/12.sz. 1-4.lap.

A cikk az üzemi szakkönyvtárak és az állami hálózathoz tartozó közművelődési könyvtárak műszaki irodalommal való gyarapításáról, a fenti két típusu könyvtár számára szükséges irodalom jellegéről és arról szól, hogyan kell összehangolni az üzemi szak és szakszervezeti könyvtárak, valamint a közművelődési könyvtárak állománygyarapítási terveit.

3. Majewski, Zygmunt: Racjonalne czytelnictwo techniczne. /A műszaki irodalom ésszerű olvasása./ = Książka Techniczna. 1954, 4.sz. 1-4.lap.

A Központi Tudományos és Műszaki Dokumentációs Intézet igazgatójának cikke a műszaki könyvek propagandájának jelentőségéről és a tudományos-műszaki dokumentációknak a műszaki irodalom olvasásának ésszerűsítése terén betöltött szerepéről. A cikk beszél továbbá a Központi Tudományos és Műszaki Dokumentációs Intézet munkájáról és a műszaki könyvek propagálásához nyújtott segítségéről.

4. Józefowicz, Edmund: Regulamin jednolity dla bibliotek naukowych. Artykuł dyskusyjny. /A tudományos könyvtárak egységes szabályzata. Vitasikk./ = Przegląd Biblioteczny. 1954, 4.sz. 300-307.lap.

A főiskolai könyvtárak 1954-ben kiadott egységes szabályzatáról. A cikk szerzője azt javasolja, hogy módosítsák a szabályzat azon paragrafusait, amelyek a főiskolai könyvtárak állományának gyarapítására vonatkozó korlátozásokat, a kötelespéldányt, a könyvtárhasználatot és a könyvállomány védelmét illetik.

5. Walterowa, Helena: Zagadnienie rozwoju czytelnictwa wśród studentów szkół wyższych. /A főiskolai hallgatók olvasásának fejlesztéséről./ = Przegląd Biblioteczny. 1954, 4.sz. 289-300.lap.

A főiskolai könyvtárak feladatai a hallgatók tudományos munkára való felkészítésében. A cikk rámutat azokra a feltételekre, amelyekre a szóbanforgó feladatok ellátásához szükség van: a könyvállomány gyarapításának megfelelő megszervezése, a kisegítő apparátus /katalógusok, kartotékok, stb./ felállítása, olvasóaktívák szervezése a diákok és a tanszékek képviselőiből, tömegrendezvények szervezése az olvasás minőségi színvonalának emelése céljából /tudományos ülésszakok, tudományos munkák versenypályázata stb./, szakemberek beállítása a bibliográfiai tájékoztató osztályokon az olvasószolgálat megjavítása céljából, a hallgatók bevezetése a bibliográfiai forrásmunkák használatába. A cikk hangsúlyozottan rámutat arra is, hogy a tanárok testületének és a könyvtárosoknak állandóan együtt kell működniük abból a célból, hogy a főiskolai hallgatókat a tudományos munkára felkészítsék.

6. II Plenarne posiedzenie Zarządu Głównego Stowarzyszenia Polskich Bibliotekarzy 16-17 października 1954. r. /A Lengyel Könyvtárosok Egyesülete vezetőségének II teljes ülése 1954. október 16-17-én./ = Przegląd Biblioteczny. 1954, 4.sz. 375-378.lap.

Az ülésen meghallgatták az Egyesület titkárának beszámolóját, valamint a fiókok képviselőinek referátumait, beiktatták az Egyesület új tagjait, jóváhagyták a Vezetőség új tagjainak névsorát, elfogadták a Vezetőség munkájára vonatkozó szabályzatot, megvizsgálták a pénzügyi kérdéseket stb. Az ülésszak határozatot fogadott el a községi könyvtárak rendszeres helyiségekkel való ellátásáról és a könyvtári liceumok /középiszkolák/ hálózatának fejlesztési tervéről s végül a könyvtárosok levelező oktatásáról és a könyvtárosi illetmények megfelelő rendezéséről.

7. Dembowska, M.: Zadania sekcji bibliograficznej Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. /A Lengyel Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai osztályának feladatai./ = Bibliotekarz. 1955, 1.sz. 15-20.lap.

A lengyel bibliográfiai intézményekről, a bibliográfiai munka állapotáról, a bibliográfus káderekről és arról,

hogy milyen feladatok várnak a Bibliográfiai osztályra a bibliográfusok képzésének terén. A cikk rámutat továbbá a könyvtárak bibliográfiai munkája színvonalának emelésével és az idevonatkozó intézkedések megtételével kapcsolatos feladatokra. Beszéli továbbá a bibliográfia elméletéről és a bibliográfia propagálásának útjáról.

8. Narada bibliotekarska w Lublinie. /Könyvtáros értekezlet Lublinban./ "Przeгляд Biblioteczny. 1954, 4.sz. 366-367.lap.

A Könyvtárak Központi Igazgatósága 1954 szeptember 26.-a és 29.-e között országos értekezletet tartott a vajdasági nemzeti tanácsok könyvtári osztálya vezetői, a vajdasági könyvtárak és a vajdasági városok vajdasági könyvtárainak igazgatói számára. Az értekezleten a következő referátumok hangzottak el: A közművelődési könyvtárak bibliográfiai tájékoztató munkájának feladatai; a közművelődési könyvtárak módszertani és instruáló munkájának feladatai. A vitában sok helyet szenteltek az alsóbbfokú könyvtárak dolgozóinak képzésével kapcsolatos kérdéseknek.

= Bibliografija bibliotekovedenija. Annotirovannuj ukazatel'. 2.No. 1955. 66-73.lap.

FRANCIANYELVÜ IRODAIMI ANKÉT A SZOVJETUNIÓBAN

Kalininban a Területi Gorkij Könyvtár francia nyelven rendezett irodalmi ankétet a haladó francia író, Jean Laffite "Rose France" c. regényének megvitatására. A Könyvtár nagytermében szép számban gyűltek össze az olvasók: a Pedagógiai Főiskola hallgatói és előadói, egyéb pedagógusok, felsőosztályos középiskolás diákok stb. Mindenfelől francia beszédet lehetett hallani.

A vitában a résztvevők rámutattak arra, hogy Jean Laffite könyve mély benyomást tett rájuk a baráti francia nép életének és küzdelmének hű ábrázolásával.

A regény megvitatását hangverseny követte.

Az-ankét sikere azt mutatja, hogy igen mély érdeklődés él a szovjet emberekben a mai francia irodalom iránt.

= Bibliotekar', 1956. 7.sz. 48.lap.

Abramov, K.:

25 ÉVES A MOSZKVAI KÖNYVTÁROS FŐISKOLA

1955 decemberében ünnepelte a moszkvai Állami Molotov Könyvtáros Főiskola fennállásának 25. évfordulóját. A Főiskolát 1930-ban létesítették a Szovjetunió Kommunista /bolsevik/ Pártja Központi Bizottságának "A könyvtári munka megjavításáról" című határozata közreadása /1929 október 30./ után.

A Főiskola professzorai és előadói az Intézet működésének első éveiben igen nagy nehézségekkel küzdöttek, hiszen nekik kellett megállapítaniuk és körülhatárolniuk az ország első könyvtáros főiskolájának profilját és munkaszervezetét. Össze kellett állítaniuk a tanterveket, meghatározniuk a fő-szaktantárgyakat, új tanmeneteket, tankönyveket és tansegédleteket készíteniük, s meghatározniuk a hallgatók termelési gyakorlatának jellegét és tartalmát. Ezzel kapcsolatban igen nagy munkát kellett végezniük a szovjet könyvtár-tudomány és bibliográfia legfontosabb problémáinak kidolgozása terén is, felhasználva erre a célra a közművelődési könyvtárak és a tudományos könyvtárak élenjáró tapasztalatait tanulmányozás és általánosítás útján. A Főiskolán belül létesített tanszék felölelte az összes fő szaktantárgyakat. Az első előadók sorában ott láthatjuk a könyvtártudomány és a bibliográfia legnagyobb szakértőit: L. N. Tropovszkijt, L. V. Trofimovot, G. I. Ivanovot és másokat.

Eleinte csupán egy állandó osztály volt, melynek mindössze 78 hallgatója volt. 1931-ben esti tagozat jött abból a célból, hogy az egyéb főiskolai végzettséggel rendelkező dolgozókból szakembereket neveljenek a termelő munkától való elszakítás nélkül. 1937-ben ugyanilyen céllal létesült a levelező osztály.

Amilyen mértékben nőtt a képzés a jól képezett könyvtári dolgozók iránt, olyan mértékben bővült a hallgatók összetétele és a Főiskola strukturája is. Megszervezték a könyvtártani, bibliográfiai, gyermek és ifjúsági könyvtári fakultásokat és 1934-től kezdve megindult az aspiráns képzés is. 1937-ben a szaktantárgyak egyetlen tanszéke helyett 4 tanszék is létesült. Ezek: könyvtár-tan, könyvállomány és katalógus, bibliográfia, gyermekirodalom és gyermekekkel folytatott könyvtári munka. A moszkvai Könyvtáros Főiskola 25 éves évfordulójával kapcsolatban és annak figyelembevételével, hogy a Főiskola igen nagy érdemeket szerzett a jól képzett könyvtáros káderek felnevelése terén, az Iskola 1940 júliusában megkapta a Molotov nevet.

A Nagy Honvédő Háború időszakában a Főiskola a nehéz körülmények és az ideiglenes kiűrités ellenére is folytatta munkáját. 1942-ben Moszkva legnagyobb állami és közművelődési könyvtáraival nyílt tudományos ülészakot tartott, amely arról szólt, hogyan működjenek a könyvtárak a háborús idők feltételei közt.

1949-ben a Főiskola profiljának bővítésével kapcsolatban az iskola kebelén belül népművelési fakultás és tanszék létesült. Egyidejűleg intézkedés történt a Főiskola helyiségeinek kibővítése érdekében. Elkészült az új épületszárny terveze, s nagymértékben bővítették a diákokthoz tartozó területét. /1955-ben adják majd át a használatba a 275 férőhelyes, négyemeletes diákinternátust; ugyanekkor megindul egy 400 személy befogadására alkalmas internátus építkezése./ A Moszkvai Állami Molotov Könyvtáros Főiskola fennállásának 25 éve alatt vezető jellegű könyvtáros főiskolává vált, mely a könyvtártudomány, a bibliográfia és a kulturotthon tevékenység terén folyó tudományos és kutató-munka központja lett. 1931-ben a Főiskolának mindössze 144 hallgatója volt; ma a hallgatók száma 4006 fő. /A nappali tagozaton 1278 diák, az esti tagozaton 438, a levelező osztályon pedig 2290 diák tanul./ Az 1930. évhez képest nyolcszorosára emelkedett a professzorok és előadók száma, úgyhogy ma a tanterület 119 főből áll. /7 professzor, 44 docens, 68 előadó és asszisztens./ A hatodik ötéves terv előirányzatai szerint a hallgatók számát 8000-re kívánják emelni /a nappali és esti tagozaton 2000 diák, a levelező osztályon pedig 6000 hallgató tanulna/.

A Főiskola hallgatói különböző határvidékekről, területekről és az orosz föderáció autonóm köztársaságaiból, illetve számos szövetséges köztársaságból származnak. De tanulnak itt Kínából, Koreából, Lengyelországból, Bulgáriából, Romániából, Csehszlovákiából, Magyarországról és Albániából érkezett diákok is.

Az aktív társadalmi munkások és a kiváló tanulók számára öt Sztálin ösztöndíjat, három Szaltükov-Szesdrin Könyvtáros ösztöndíjat és egy-egy Belinszkij, valamint Komszomol ösztöndíjat létesítettek. A Főiskola eddigi fennállása alatt 5600 könyvtártudományi, bibliográfiai, illetve kulturotthon szakembert képzett ki. A végzett növendékek a hatalmas szovjet haza legkülönbözőbb részeiben dolgoznak: tudományos és közművelődési könyvtárakban, könyvtáros középiskolákban és népművelési iskolákban, művelődési otthonokban, a kolhozok klubjaiban és egyéb művelődési intézményeknél. A Főiskola volt növendékei közül sokan már vezető beosztásban dolgoznak a nagy állami nyilvános könyvtárakban, mások a területi könyvtárak és könyvtáros középiskolák igazgatóiként működnek....

A háború után komoly feladat várt a Főiskolára a könyvtároskérdések képzésének megjavítása terén. Felmerült az a kérdés is, hogy ki kell szélesíteni a Főiskolán képzett szakemberek profilját. Ezzel kapcsolatban az 1954-1955. évben át dolgozták a tanterveket. Ennek az óriási munkának közvetlen eredménye az lett, hogy megváltozott a Főiskola szerkezete. A korábban fennálló négy fakultás helyett két fakultást létesítettek, nevezetesen a könyvtári és népművelési fakultást. A könyvtári fakultás, amely a könyvtártudományi, bibliográfiai, gyermek- és ifjúsági könyvtári fakultások egyesítése

alapján jött létre, szakembereket képez a könyvtárügy és a bibliográfia területén végzendő munkákhoz. Kibővült a népművelési fakultás profilja is, ez jelenleg előadókat képez a népművelési iskolák és a népművelési intézmények számára.

A könyvtári és a népművelési fakultások új tantervei már úgy készültek, hogy felszámolják a tulságos szakosítást és egyesítenek több tantárgyat, megjavítják a káderképzést az ország jelenlegi gazdasági és kulturális fejlődése által megszabott követelményeknek megfelelően. Az új tantervek jelentősen növelik a hallgatók általános elméleti képzésével kapcsolatos követelményeket és szigorubbá teszik a szakmai gyakorlati képzést. A könyvtári fakultáson egyetlen tárggyá egyesítették a "könyvtártan" és a "könyvtári állományok és katalógusok" című tantárgyakat. Hasonló egyesítést végeztek a szakbibliográfiák előadásánál is, ahol az addigi hat önálló tanfolyam helyett mindössze három van - a társadalmi-politikai irodalom bibliográfiája, a természettudományok, a műszaki és a mezőgazdasági irodalom bibliográfiája, és végül a szépirodalom bibliográfiája. A népművelési fakultás tantervében két komplex tanfolyamot szerveztek "művelődési otthonok" és "művészettörténet" címmel.

A hallgatók képzésének megjavítása érdekében felújították "a speciális tantárgyak tanításának módszertana" című tanfolyamot és új tantárgyakat iktattak be "a szocialista ipari termelés alapjai" és "a szocialista mezőgazdaság alapjai" címmel. A fakultatív tárgyak között tervbevették "a modern természettudomány alapjai" című tárgy előadását is.

A diákok gyakorlati képzésének emelése érdekében és a könyvtárügy, bibliográfiai és kulturotthon munka alapvető módszereivel való felfegyverzés céljából valamennyi szaktantárgynál laboratóriumi, gyakorlati foglalkozások vannak; ugyanekkor emelték a szakmai gyakorlat idejét is. A második évfolyam hallgatói háromhetes, a harmadik és negyedik évfolyam diákjai pedig héthetes szakmai gyakorlaton vesznek részt. Ilymódon a szakmai gyakorlat ideje együttesen 17 hét. Ezenkívül az első és a harmadik évfolyamban olyan szakmai gyakorlatot is tervbevettek, amelyet az előadásoktól való elszakadás nélkül kell elvégezni.

A tantervek átalakításának eredményeképpen sikerült elérni, hogy csökkenteni lehetett a hallgatók által leteendő vizsgák számát. Az első félévben 3-4 vizsgát, a másodikban 4-5 vizsgát tesznek le. Emelték a hallgatók önálló foglalkozására fordítandó időt is. Az I-V. félévekben a heti órák száma 36, a VI-VII. szemeszterben 36, míg a VIII. szemeszterben mindössze 24 óra.

Az új tantervek lehetővé teszik, hogy megjavuljon a Főiskola oktatási és tudományos munkája. Az előadók legfontosabb feladata, hogy az elkövetkezendő években elkészítsék valamennyi szaktantárgy tankönyvét és egyéb taneszközét.

Az utóbbi években jelentős fejlődés van ezen a téren. Az 1950-től 55-ig terjedő évek alatt valamennyi fontos könyvtári és bibliográfiai tantárgyban elkészültek a tanmenetek. Kiadásra elkészítették azoknak a szaktantárgyaknak tanmenetét is, amelyeket a népművelési fakultás

hallgatói számára tartanak. Megjelentek továbbá a következő tankönyvek: Grigor'ev Ju. V.: "Gyűjtemény szervezés" /Leltározás és raktározás/, Z. N. Ambarcumjan: "Szakkatalógus", L. A. Levin és R. M. Szavickaja: "A társadalmi-politikai irodalom bibliográfiája" 1.rész, E. I. Rüsckin: "A bibliográfiakészítés módszertana a szépirodalom és az irodalomtudomány területén", stb. Most folynak a munkálatok a betűrendes katalógus tankönyvének, az általános bibliográfia tankönyvének, a könyvtárügy története tankönyvének, "A művelődési otthonok" című tantárgy egyes fejezeteivel foglalkozó tankönyv anyagának összeállítására. Rendszeresen jelennek meg előadások a levelező tagozat hallgatói számára.

Ennek ellenére azonban a Főiskola professzori és tanári testületére még igen sok munka vár a tankönyvek és tansegédletek létrehozása terén, mert ezeknek az eszközöknek a hiánya súlyosan tükröződik a hallgatók elméleti képzésén és csökkentti számos főtantárgy előadásának színvonalát. Ebbe a munkába feltétlenül be kell vonni a jól képzett, nagy gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező tudományos és közművelődési könyvtári dolgozókat.

Az utóbbi években igen nagy figyelmet fordítottak a diákok önálló munkájának szervezésére, ami döntő és fontos láncszem a magas-képzettségű szakemberek képzése terén. A főiskolának nemcsak az a feladata, hogy általános elméleti és szakmai ismereteket adjon, hanem az is, hogy kifejlessze bennük az önálló alkotó munka készségét, növelje kezdeményező erejüket, a tudományos kutató munkához és a termelési kérdések megoldásához való képességeiket...

Megjegyzendő, hogy a háboru utáni időben nagymértékben megnőtt a tanári kar tudományos kutató munkája. Már rámutattunk arra, hogy jelenleg a tanároknak az a legfontosabb feladata, hogy tankönyveket és tansegédleteket készítsenek valamely szaktantárgyból, dolgozzák ki a könyvtárügy és a klubok történetének, elméletének és gyakorlatának legidősebb problémáit. Nagy súlyt helyeznek a tanári testület tudományos cenzusának emelésére is, azáltal, hogy meghonosítják a doktori és kandidátusi disszertációk nyilvános megvédését.

Ha a főiskola számos munkatársa, Z. N. Ambarcumjan, B. Sz. Bodnarszkij, V. E. Vaszilcsenko, Ju. V. Grigor'ev, F. I. Karatükin, Ju. G. Kerkov, A. V. Klenov, L. A. Levin, N. L. Rübinstein, E. I. Rüsckin, N. A. Trifonov, I. M. Frumin, A. D. Eichengol'tz és mások rendszeresen közlik cikkeiket a könyvtárstudomány aktuális kérdéseiről egyrészt a tudományos és szakfolyóiratokban, másrészt a tudományos gyűjteményekben. A könyvtáros főiskola 25. éves jubileuma alkalmából két füzetet adtak ki a "Tudományos feljegyzések" /Ucsenue Zapiszki/ című folyóiratból. 1955-ben a szaktantárgyak tanszékei több tudományos ülészakot és tanácskozást rendeztek az első orosz forradalom ötvenedik évfordulója alkalmából.

A Főiskola tanárai résztvettek azon elméleti és gyakorlati kérdések kidolgozásában, amelyek a falusi lakosság könyvtári ellátásának megjavításával kapcsolatosak. Megjelent F. I. Karatügin és I. M. Frumin: A járási könyvtárhálózat tervezése és F. I. Karatügin: A falusi könyvtárak munkája a kolhoztermelés segítése végett című brosúrája. A Bibliotekar' című folyóiratban is számos cikk jelent meg a falusi lakosság könyvellátásával és a könyvtárba való bevonásával kapcsolatban.

Folytatódik a szovjet bibliográfia alapvető kérdéseinek tudományos elméleti feldolgozása. Monográfiákat adnak ki az egyes szakbibliográfiákról. Ilyenek: L. A. Levin: Marx és Engels műveinek bibliográfiája, E. I. Rüsckin: A XIX. századbeli orosz írók műveinek fő kiadásai és A XIX. századbeli orosz irodalom bibliográfiái. Ezenkívül a következő előadások és brosurák jelentek meg P. M. Szavickaja: V. I. Lenin műveinek alapvető kiadásai a Szovjetunióban, O. P. Korsunov: A Szovjetunió Kommunista Pártja és a szovjet állam dokumentumainak kiadásai és bibliográfiája, s egyéb. A szovjet könyvtárügy történetével foglalkozó anyag mellett megszervezik a főiskolán a népi demokratikus országok könyvtárügye történetének előadását is. Megjelent V. E. Vaszil'-csenko: Az OSzSzsZK könyvtárügye 1917 és 1920 közt című brosurája, majd E. V. Ratkova: A könyvtárügy az európai népi demokratikus országokban és A könyvtárügy fejlődése Csehszlovákiában c. kiadványok.

A főiskola tanári testülete szoros kapcsolatot tart fenn a Szovjetunió számos népművelési intézményeivel, aktív részt vesz mindazokban az akciókban, amelyek az ország könyvtárügyének további megjavítására irányulnak. Így például az utóbbi években a Főiskola egyes előadói résztvettek a következő kiadványok feldolgozásában és szerkesztésében: Egységes Címleírási Szabályok a kiskönyvtárak katalógusai és a bibliográfiák számára, A könyvtári osztályozás rendszere, Könyvtári osztályozási táblázatok, A járási könyvtár katalógusa, A községi és kolhoz-könyvtárak ajánló katalógusa, Könyvtártechnikai utasítások a területi, határvidéki és köztársasági könyvtárak számára stb.

Jelentős helyet szentelnek a tudományos dolgozók képzésének, akik könyvtártudományi, bibliográfiai kérdésekre és a művelődési otthonokra specializálják magukat. 1955-ben 46 aspiránsa volt a Főiskolának /közülük 27-en a nappali tagozatban, 19-en a levelező tagozatban voltak/. Az aspiránsok közül 22 könyvtártudományra, 20 bibliográfiára, 4 fő pedig a kulturotthon kérdéseire specializálta magát. 1955-ben 12-en végezték el az aspiranturát, de ezek közül egyik sem védte meg disszertációját a megszabott időben.

Ugyanekkor nagy figyelmet fordítanak arra, hogy fejlesszék a tudományos tevékenységet a hallgatók között is. A tudományos diáktársulatok tagjainak száma 220 fő. Az általános és szakmai tanszékek mellett a diákok soraiból tudományos köröket létesítettek. Legaktívabbak a következő szakkörök: társadalompolitikai, bibliográfiai, a szovjet irodalommal, a külföldi irodalommal, a népművelés történetével foglalkozó szakkör. Sok tanszék azonban /így a könyvtártani, a gyermekirodalommal és a gyermekkel való könyvtári munkával foglalkozó tanszék/ nem nyújt kellő segítséget a hallgatók közt folyó tudományos munka kibontakozásához...

Igen nagy figyelmet fordítanak a diákok közt folyó politikai és felfelvilágosító munkára, valamint a lakosság közt kifejtendő agitációs tevékenységre... A főiskola klubjában előadásokat tartanak a napi politikáról, irodalomról, művészetéről, estéket szerveznek, amelyekben a diákok találkoznak az írókkal és a költőkkel, a könyvtárak és klubok és egyéb népművelési intézmények dolgozóival. Az utóbbi években igen népszerűvé váltak a könyvtáros találkozók, amelyeknek az a célja, hogy a hallgatókba beleoltsák a könyvtárosi foglalkozás iránti szeretetet és a munka megbecsülését. A pártszervezet és a könyvtártudományi tanszék számos olyan találkozót szervezett, ahol a főiskola hallgatói összejöttek a közművelődési könyvtárak dolgozóival és a könyvtáros technikumok tanáraival. Ezek az akciók igen vonzzák a diá-

kokat és igen népszerűek. A főiskolán öntevékeny szakkörök - drámai, koreográfiai, stb. is működnek. Megszervezték a diákok énekkarát és egy fuvós zenekart; rendszeresen szerveznek kultúrestétet.

Szélesedik a sport és a honvédelmi munka. Az önkéntes sportegyesületnek tagja majdnem minden hallgató.

A Moszkvai Állami Molotov Könyvtáros Főiskola 25.évfordulója alkalmából az Intézet tanári kara és diák kollektívája mindent megtesz annak érdekében, hogy jelentősen megjavítsák a tudományos és oktatási munkát és még jobb eredményeket érjenek el a kiváló képesítésű könyvtári és kulturotthon dolgozók képzése terén.

= Bibliotekar', 1956. 3.sz. 28-31.l.

TARTALOMJEGYZÉK

FEDOTOV, V.: Postai kölcsönzés a járási könyvtárban.....	1
TEPLOV, D. - MOLODCOVA, L.: Fokozzuk a szakszervezeti könyvtárakban a műszaki irodalom propagandáját.....	4
DE FELICE OLIVIERI SANGIACOMO, Laura: Az egyetemi intézetek könyvtárainak központi katalógusa.....	9
KINGERY, Robert E.: Könyvkötészet a könyvtárban.....	15
GRÜNEBERG, Arthur: Ragasztókötés a könyvtári könyveknél.....	21
HUMMEL, R. O. Jr. - BARROW, W. J.: Rétegezés /lamináció/ és más restaurálási eljárások.....	23
BÓHME, Rudolf: A könyvtár és az ipari, kereskedelmi tanuló iskola. Gondolatok a "Könyvnapok" számára.....	34
Észrevételek a könyvtári plakáthoz.....	39
S z e m l e	
Lengyel Népköztársaság. Rövid áttekintés a köztársaság könyvtárügyéről.....	43
Francianyelvű irodalmi ankét a Szovjetunióban.....	49
ABRAMOV, K.: 25 éves a moszkvai Könyvtáros Főiskola.....	50

.

F.k.: dr. Varjas Béla
Orsz. Széchényi Könyvtár házi soksz.
Bp. VIII., Múzeum utca 3.